

ՄԱՏԵՆԱԿԱՐԱՆ ԱՐԻՔ ԳՐԱՏԻՄԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

ՄՏԱՄԱՐԶՈՒԹԻՒՆ

ԸՍՏ ԲԵՂՍԻՔ

3653

ՄԱՅՐԵՆԷ ԱՃ)

ԻՐՈՒԹԻՒՆ ՍՐԲԱԳՐԵԱԼ

Ա.Ա.Ն. Ա.

ԳԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆԻ ԻՐԱՑ ԵՒ ԷԱԿՍՑ

ՕՐԻԵԱԿԵ ԵՒ ՆԻՌՔԵ ԲԵՐԱՆԱՑԻ ԵՒ ԳՐԱԻՈՐ ՀՐԱՀԱՆԿՈՑ.

Յ ԷՆ Ց ՏԱՐԵԿԱՆ ՏՂԱՅՈՑ ՀԱՄԱՐ

Բ. ԹԵՐԵՆԵԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ

ԳՐԱԿԱՆՈՒ Ց. Կ. ԱՇՃԵԱՆ

մաստափրութիւնը՝ գե-
ոյս մանկան և գրամ
ունեցին ալ կը խօսի:

«Նրեկոյն՝ ամառին ծա-
ցին սկսեալ՝ առելն խելահա-
ւ անոր շանից քան թէ կար-
գալ և գրիչ սփռելու»

«Չարժուցեա իւր մնաց մը օրնա-
ւոր ճեռաբարբութիւն մը ամէն բանի
ամուս ըլլալու, լծալ շարժն և-
տեսնել՝ շէնք մը ազգիւր մը՝
(ԱՅՈՒՅՆ)»

491.99-8
Թ-52

ՊՈՍԱՆԴԵՆՈՒՊՈՒԽ

ՄԷՃԱՐՈՒՅՐ ԱՆՊԱՆ ԼԵԱԳՈՑ

ՈՅԱ, ՇԵՆՔ ԳՈՐԾ ԹԻՒ Ց

2010

▲B2002

491-99-8
p-52
ՄԱՏԵՆԱԳԱՐԱՆ ԱՐԴԻ ԳԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

ՄՏԱՄԱՐԶՈՒԹԻՒՆ

ԸՍՑ ԲԷԼԻՍԷԻ
428
253-ՔԷ
(ՄԱՅՐԵՆԻ ՈՃ)

ՄՄԱՄՆ Ա.

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՔ ԻՐԱՑ ԵՒ ԷԱԿԱՑ

ՕՐԻՆԱԿԲ ԵՒ ՆԻԹՔ ԲԵՐԱՆԱՑԻ ԵՒ ԳՐԱԻՈՐ ՀՐԱՀԱՆԳԱՑ.
Յ ԷՆ Ց ՏԱՐԵԿԱՆ ՏՂԱՑՈՑ ՀԱՄԱՐ

Թ. ԹԵՐԶԵԱՆ

«Իմաստասիրութիւնը՝ դե-
ռարոյս մանկան և զառամ
ծերունւոցն ալ կը խօսի:

«Երեկոյն՝ ստնտուին ծռ-
ցէն քոկոտալ՝ աւելի խեղճաւ
է անոր բանից քան թէ կար-
դալ եւ գրել սովորու:

«Չարթուցէք իւր մտաց մէջ օրինա-
ւոր հեաաբրբրութիւն մը ամէն բանի
հետամուտ ըլլալու, թող շուրջն ե-
ղածը տեսնէ՝ չէնք մը՝ աղբիւր չմը
մարդ մը»
(ՄՍՆԻՑԷ)

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԷՃՄՈՒԱՅՐ ԱԽՊԱՐ ԿԱԿՐԱՑ

ԲԵՐԱ, ՇԵՆԻ ԳՈՂՈՑ ԹԻԻ 5

— 1885 —

894
19-822

1868

ԿԵ

Խաչիւր Եւ պիտի պահուի

13594

Ա Ո

ՄԻՐԱՍՈՒՆ ԱՆՊՐԱՆԻՆ ԻՄ

Լ Ե Ն Ե Ն

Որդեակ իմ,

Քու դեռաբոյս տիոցդ կրթութեան յարմար գիրք մը բնութեանդ է որ գտայ այս ոսկեղինիկ մատենիկը, եւ հիմայ յանուն քո կը նուիրեմ գայն գուգահասակ ազգակցացդ:

Երբ ասկէ օգուտ մը քաղեն անոնք՝ մասամբ գայն քեզ կը պարտին. բայց ասով դու այ պարտական կ'ըլլաս՝ երբոր տարիքդ եւ գիտութիւնդ ներքեմ հօրդ այս հուզիւ սկսած աշխատութիւնները գեղեցիկ կերպով լրացնել եւ կատարել, եւ այնու հատուցանել ինձ խնամոցս վարձրը:

Հայրդ
Թ. Թ.

ՄՏԱՄԱՐԶՈՒԹԻՒՆ

(ՄԱՅՐԵՆԻ ՈՃ)

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ

Մասնարգութիւնը շարք մը աստիճանաւոր հրահանգներէ կը բաղկանայ որոց նպատակն է տղուն միտքն արթնցնել եւ զարգացնել գիտելու եւ խորհրդածելու:

Տղան՝ իւր մօր խնամօք՝ քիչ ատենէն լեզու կ'ելլէ. իսկ մեր զբարոցներուն մէջ տարիներով կ'աշխատի առանց լեզու մ'ուսանելու: Ի՞նչ ոճ է մօր հետեւածը. բնութեան ոճն է, տղուն տեսածներն անոր կ'անուանէ:

Ուրեմն խնդիրը տղուն միտքը բանալ է՝ առանց իմաստակ բժանդրութեան, առանց տաղտուկ շաղփաղփանաց:

Շատ մ'ուրիշ բառից պէս կարծեմ կրթութիւն եւ դաստիարակութիւն բառերն այ դեռ ըստ կարի բացայայտ ըմբռնուած չեն բաղմաթիւ մանկավարժներէ: Շատերը թերեւս ենթադրեն թէ տղան դպրոց որ երթայ՝ անպատճառ շատ մը խրթին կամ դժուարիմաց կամ ապագային բոլորովին անօգուտ գիտելեօք գանկը խճողելու է. անով շատ մը թուրթակներ եւ աւելի շատ իմաստակներ օր աւուր կը վիտան:

Կ'ուզենք հասկնալ թէ ի՞նչ է կրթութիւնը. անա մէկ քանի մեծամեծ հեղինակաց սուած սահմաններն.

«Տղայ մը կրթել ոչ այլ ինչ է՝ բայց եթէ տղուն սրտին մէջ զըտնըւած ամէն սերմունքը կատարելապէս երեւան հանել»:

«Կրթութեան պարտքը նոր կարողութիւններ ստեղծել չէ՝ այլ եղածներուն բնական բերմունքն ուղղել, այնպէս որ մարդ պատանեկութեան հասնելուն՝ իր գործելու ամէն միջոցներն առձեռն ունենայ: Ուստի կրթութիւնը կենաց նախապարաստական հրահանգ մ'է»:

«Մարդ երկու միջոց ունի գիտութիւն ստանալու, լեզուն՝ որով իւր զազախարներն այլոց կը հաղորդէ, եւ դիպրոզաֆիանն՝ որով ուղ-

զակի գաղափարներ կ'ստանայ: Դիտողութեամբ՝ առարկաները կը ճանչէ, Դիտողութեամբ՝ զանոնք կը բաղդատէ՝ կը քննէ՝ հետեւորդներ կը հանէ »:

«Կ'ուզենք որ տղան Դիտող ըլլայ, Դիտող ընենք զինքը: Դիտելու վարժեցնելով ոչ միայն ամբաւ օգտակար ծանօթութիւններ կը գանձէ տղան, այլ եւ որ մեծն է՝ ապագային մէջ նորանոր գիտութիւններ ամբարելու ճամբան մտած կ'ըլլայ »:

«Դիտողութեամբ զգայարանք կը կրթուին եւ կը կատարելագործին, անով կ'ստացուին աչաց վարժութիւն՝ ձեռաց ճարտարութիւն եւ նուրբ ըմբռնում: Գործունէութիւնն ալ անով կ'արթնայ, եւ այն մտադրութիւնը մայր կ'ըլլայ նորանոր գաղափարաց »:

«Իմաստասիրելն ոչ այլ ինչ է բայց եթէ մտածութիւնները շարա-յարել եւ այս գաղափարաց բաղտատութենէն նոր գաղափարներ ծընուցանել: Դատողութեան եւ մտածութեան կարողութիւնք այլ ամենայն կարողութեանց պէս հրահանգով կը զօրանան: Աւստի անբաւական կրթութիւն մ'է միայն կանխապատրաստ դատողութիւններ ու գաղափարներ տղոց աւանդել »:

«Հետզհետէ տղան զիտած առարկային պատճառը կ'սկսի խուզարկել կամ զանազան եղելութեանց ստընչութիւններն իմանալ: Մենք պէտք է առաջնորդենք իւր մտաց որ մերթ արդիւնքը քննելով պատճառը գտնէ, մերթ պատճառը նկատելով արդիւնքը մակարե-րէ: Ասոնք են անա տիեզերական գիտութեանց երկու աղբերք: Հետզհետէ տղան կը կարողանայ նման առարկաները խմբել, դասակարգել, վերջապէս ըմբռնել գիտութեանց բաժանումները »:

«Տեսնել, մտածել, խօսիլ, գրել եւ կարգալ. այս է կրթութիւնը»:

«Տղուն մատաղ միտքը մարդել որ անդրադառնայ եւ դատի, որ իր ներքին գատաւորը լսելով բարին եւ չարն իրարմէ խտրէ, որ շուրջն եղած առարկայից քննութեամբը բաղձայ գտնել ճշմարիտը, սիրել բարին եւ ընտրել գեղեցիկին, այս է ազատական դաստիարակութիւնը. հետզհետէ իւր ըմբռնողութեան սահմանն ընդարձակելով՝ չբաւականանար պարզ գիտողութեամբ՝ այլ կ'սկսի առարկաները բաղդատել՝ մինչեւ որ անոնցմէ գործնական հետեւութիւններ հանէ »:

Այս բնական՝ ճշմարիտ ու բարձր սկզբանց գործադրութեանը հա-

մար կարեւոր եղած գրեանքը մասամբ մեր Ազգին մէջ ծաւալելու ձեռնարկած եմք եւ առաջիկայ հատորին ան շարքին մէջ առաջինն է:

Եթէ դպրոցաց մէջ կարող ըլլայինք տղոց սովորեցնել որ դիտող, մտադիր, խոհուն եւ ընթերցասէր ըլլան՝ մեր պաշտաման ամենէն նուիրական մասը կատարած կ'ըլլայինք: Աւսմանց մասնաւոր գիտե-լիքը՝ մասնաւոր պարագայից մէջ պէտք կ'ըլլան. մտածելն ամբողջ կենաց գործն է: Դպրոցի մէջ գիտութեանց տարերք միայն կ'աւանդուին, բայց եթէ տղան մտածել գիտնայ, իրեն յարմարութիւն ունեցած ձեւերն ըստ կամաց յառաջ կրնայ վարել ինքնին: Մեծ գիւտերը՝ բոլոր արուեստից սքանչելի գործադրութիւնները դիտողութեան եւ անդրադարձութեան արդիւնքն են:

Եթէ բիւրաւոր Եւրոպական ընթերցարանաց մէջէն առաջիկայ Մտամարդութիւնը նախադաս համարելով՝ փափագեցայ մեր ազգին մանկտոնն ալ ձօնել՝ պատճառն այն էր որ ասոր մէջ դտայ այն մեծամեծ առաւելութիւններն, որոց առաջինը կը համարիմ տղան դիտելու՝ գննելու եւ իրաց էութիւնը բացատրելու վարժեցնելը:

Ցաւալի եւ չնասակար մոլորութիւն մ'է տղաքը միայն գոց ընելու կարող ենթադրել. կրնայ ըսուիլ որ գեռ լիովին ըմբռնած չենք անոնց մտաւոր կարողութեան սահմանները:

Եթէ շատ անգամ կը դժկամակին՝ մեր խակութեան է յանցանքը. որովհետեւ անոնք բնութեամբ սովորի կը բաղձան. անսուած չէ տղայ մը որ հետաքրքիր չըլլայ »:

Տես սա անհեղեղ մարմարիտնի կոյտը. ինչ պակաս է անոր որ Ալիմպեան Արամազդ մը կամ Մոլթէս մ'ըլլայ. Փիղիաս մը կամ Միքէլ-Անճէլո մը: Մեք եւս ձեւակերպենք տղայք. կերտենք ապագան:

Աս բանիս համար՝ կարեւոր հմտութենէն զատ՝ մեզ հարկ է անձնուիրութիւն, համբերութիւն եւ անխոնջ աշխատանք: Դասին դիւրութենէն խաբուելու չէ. ամեն դաս կանխաւ պատրաստուելու է. տղաքը կը ճանչես, ըսելիքը ըստ այնմ յերկրէ: Մինչեւ չտեսնես որ տղայք կարօտով կ'սպասեն քու դասիդ՝ գիտցիլ որ գեռ շիտակ ձամբուն մէջ չես:

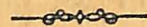
Թող տղան զգայ որ ինքն ալ մասնակից է իւր յառաջադիմութեան գործոյն: Եթէ իր բանականութիւնը զարթուցանես՝ որպիսի գէնքով

մը սպառազինած կ'ըլլաս զինքը կենաց պատերազմին համար: Բանց անոր առջեւ բնութեան մատեանը, թող սիրէ զայն եւ հասկնայ. ան է գիտութեանց աղբւրն ու լրումը: Գալով այս ոճիս միւս օգուտներուն՝ դասատուն ինքնին կրնայ մակարեել: Բայց մի քանի հատը հոս յիշատակենք:

Առաջիկայ դասագիրքերն իւրաքանչիւր հասակին պատշաճելէն զատ իրարու հետ ալ այնչափ սերտիւ կապակցուած են՝ որ տղան բնական կերպով մէկէն 'ի միւսը կը բարձրանայ. եւ գրեթէ յանդգայս՝ եթէ աղէկ առաջնորդուած ըլլայ՝ երկրորդ մասին վերջը հասնելուն կարող կ'ըլլայ յատուկ եւ ամբողջ կերպով իմաստասիրելու:

Տղան՝ զիւրիւթեան հասար՝ ամէն իրի անունը գտնելու դժուարելով քան ճշ ըսելով կ'անցնի. մեր կրթութեան կերպն այս թերութիւնս կը յաւելու, վասն զի ընդհանրապէս զինքը վերացական բաներու զբաղեցնելովս՝ այսինքն այնպիսի բաներու որոց հետ անմիջական յարաբերութիւն մը չունի, իր շուրջն եղած եւ ամեն օր գործածած իրաց բոլորովին տգէտ կը թողունք: Աս թերութիւնս ըստ կարի ջնջելու կը ծառայէ այս գրքոյկը՝ ամենէն գործածական առարկայից անունները բովանդակելով: Հեղինակէն քաղեալ յաջորդ յառաջադասին մէջ մանր հանգամանաց կարեւորագոյնք յիշատակուած են. ուստի դասատուաց ուշը կը հրաւիրենք անոնց վրայ:

Այս մի քանի խօսքս անհնար է ինձ աւարտել առանց ջերմ շնորհակալեացս հաւաստիքը մատուցանելու այն բարերար ազգասիրաց որոնք յօժարեցան այս երկասիրութեանց տպագրութեանը համար նպաստ մատուցանել ինձ: Այս մասին առսնձին երախտագիտութիւնս հարկ կը համարիմ յայտնել Կնֆիէճեան Գեր. Տ. Գրիգոր Վարդապետին՝ որ անշէջ եռանդեամբը յաջողեցաւ այսպիսի ծանր պարագայից մէջ գէթ մի քանի սկզբնական հատորիկները տպագրելու ծախքն հայթայթել: Փափաքելի էր որ ազգային ընկերութիւնք կամ սոսկականք՝ եթէ այս փոքր աշխատութենէս ակնկալեալ արգիւնքը գտնեն՝ իրենց աջակցութեամբը զիւրացնեն ինձ անոնց ամենուն հրատարակութիւնը:

Այս երկասիրութեան՝ որ հինգ մասերէ կամ հատորներէ կը բաղկանայ՝ նպատակն է տղաքը վարժեցնել որ ամեն բան տեսնեն, տարբազարեն, նորէն բազարեն, գծագրեն, միով բանիւ ՄՏԱԾԵԼ սովորին: Այս է կենաց ամենէն կարեւոր գործը:

Ամէն դեռահաս մանկունք իրենց հարցուածոց առատութեամբը շատ անգամ զմեզ կը շուարեցնեն. իրենց այս հետաքրքրութենէն օգուտ քաղելու եւ զայն կանոնաւորելու է:

Մենք տղայոց քերականութիւն կամ թուաբանութիւն կամ բնական պատմութիւն սովորեցնելու չենք ձեռնարկած: Ասոնք առանձին ուսմունք են. մեր նպատակն է տղան այն եւ ուրիշ ամէն աշխատութեանց պատրաստել՝ անոր մտաց մի քանի ընդհանուր յատկութիւններ տալով: Միշտ եւ ամեն ուրեք պարտական է մարդ զիտելու լուծելու. ամեն պարագայի մէջ տղան հրահանգելու է այս բանիս:

Երանի ինձ եթէ յաջողէի արհեստակցացս այնպիսի գիրք մ'ընձեռելու որ անոնց առջեւ ընդարձակ հորիզոն մը բանայ՝ ինչպէս է բնութեան անծայրածիր տեսարանը:

Ոճին գալով անոր արժէքը զայն գործածողէն կախումն ունի. ուճը՝ որչափ ընտիր ալ ըլլայ՝ ազդեցութիւն մը չունի անդգայ մարդու մը ձեռքը. քաջ գասատուն իր ոգւովը զայն կենդանացնելու է:

Առաջին փոյթերնիս պիտի ըլլայ միտքը տարապայման չյողեցնել ծայրայեղ ճշունք տղան կը պարտասեն եւ կը վնասեն. գործը անոնց հետաքրքրութիւնն արթնուն պահելն է: Ուստի երբոր դասատուն կը դատի որ այս ինչ տեսակ հրահանգը ձանձրացուց զայնկերտը՝ լակոյն յաջորդ նոր հրահանգին անցնելու է: Տղուն սիրցնելու է բան սովորելը: Իւրաքանչիւր մասը որ եւ է ուսումնական տարւոյ մը հետ յարաբերութիւն չունի. տղան երկրորդ հատորիկին անցնելու համար առաջինը լաւ ըմբռնած ըլլալու է:

Մանր գրով տեղեկութիւնք միայն ծնողաց եւ դասատուաց կը պատկանին. տղոց ընթեռնիքը ստուար գրերով տպուած են: Տղուն իւրաքանչիւր դասը սովորեցնելէն զատ՝ կարելի է՝ եթէ յարմար դատորեւ ընդհանուր կերպով մը հասկցնել նոցա գործին ընթացքը. զորօրինակ

Թէ ինչպէս դասարանն սկսեալ անցաւ «Եկեակ», «Բեռ», «Կարգ», երկրորդնայն իսկ «Եկեակ»։ Քաջալիրուկան է իրեն այս յառաջադիմութիւնն զգալը . եւ մեր պարտքն է միշտ տղան սրտապնդել :

Բարձրաձայն ընթերցումն ամենակարեւոր է, քիչ մարդ բարձրաձայն աղէկ կարդալ գիտէ, ուստի եւ կանխելու է զանոնք վարժեցընելու յստակ արտաբերութեան, մաքուր հնչման, ճիշդ եւ մտառու ոտոզանութեան :

Տրուած հրահանգները մէյոյէկ օրինակներ են զորս յանձնուս բազմացնելու է նմանութեամբ : Մեր նպատակին չէինք հասներ եթէ աղէկ յիշողութիւն միայն պահաջելով՝ անոր հնարամտութիւնն ալ 'ի գործ չդնէինք :

Այս եւ ոչ ով միայն պատասխանները շատ յոռի են . անով գոհանալու չէ . տղան իւր տուած պատասխանին մէջ հարցումը կրկնելու է :

Առաջարկած շարադրութիւննիս տղայոց նախանձայնութիւնը կը շարժեն . զանոնք յաճախելու է որպէս զի տղայք սովորին քրտէլ մանաւանդ քան թէ յեղէլ :

Իւրաքանչիւր հրահանգաց առջեւ աւելորդ համարեցանք կրկնել որ տղան իւր մասը գոց սովորելու, եւ ամէն բառին քաջ տեղեակ ըլլալու է : Այն առարկաները որ կրնան իրեն ցուցուիլ՝ ցուցնելով անուանելու է . լաւ է որ աչքէն եւ ակնջէն միանգամայն մտնէ գիտութիւնը տղուն թարմ մտաց մէջ :

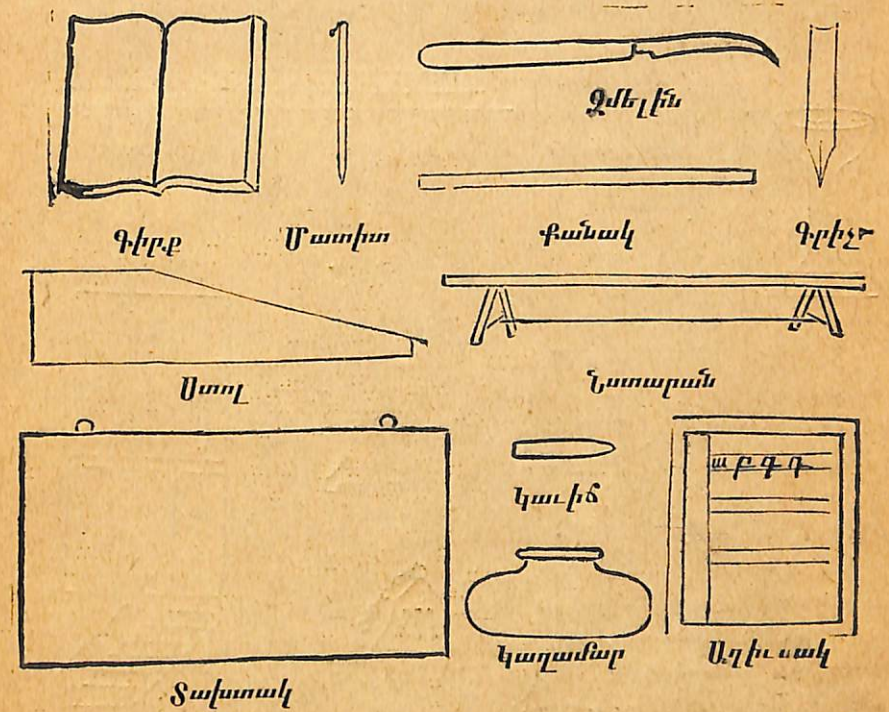
Գալով գծագրութեան կը ցաւինք ըսելու որ այս հրահանգիս կարեւորութիւնը գեռ ըստ բաւականի ըմբռնուած չէ մեր մէջ . գծագրութիւնը գրին պէս սովորական ըլլալու էր . անով տղուն աչքը ճշդութեան կը վարժի, ձեռքը ճարտարութեան եւ միտքը ձեւերը յստակ կ'ըմբռնէ : Հետզհետէ այս վարժութիւնը կ'աւելնայ եւ մասնաւոր դասատուութեան մը նիւթը կը կազմէ : Այս հրահանգները լաւ կ'ըլլայ մատիտով ընել, որպէս զի տղայք ձեռունին չմեղանոտեն :

Իւրաքանչիւր գլխուն վերջը Քաղ ընելն անհրաժեշտ կարեւորութիւն մ'ունի որ յիշողութիւնն աւելի արմատանայ, Վասերուն կարգագրութիւնը կը ներէ դասատուին ամեն նոր գլուխ սկսելուն հանուանցի հարցուածովք նախնիաց դասուց վրայէն անցնիլ :

ԳԼՈՒԽ Ա.
ԱՌԱՐԿԱՅՔ

1. ԴԱՍԱՐԱՆ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Ի՞նչ առարկաներ կը տեսնես դասարանին մէջ:
ԱՇԿԵՐՏԸ. Դասարանին մէջ զանազան առարկաներ կը տեսնեմ, ինչպէս՝

ԱՌՊԴԱՍԱՏՈՒՆ. Աս դասը բարձրաձայն կարդացուելու սերտուելու եւ արտասանուելու է:
ՀՐԱՀԱՆԳՔ. Դասատուն տախտակին վրայ առարկայ մը կը գծագրէ : Դասատուն առարկայի մը անունը կը գրէ տախտակի վրայ : Շարագրութիւն. Դասարանի մէջի առարկաները անուանել եւ գծել :

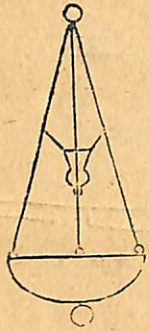
2. ԵԿԵՂԵՑԻ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Եկեղեցւոյ մէջ ի՞նչ առարկաներ կը տեսնես:
ԱՇԿԵՐՏԸ. Եկեղեցւոյ մէջ զանազան առարկաներ կը տեսնեմ՝

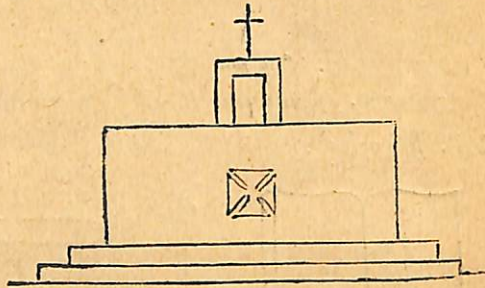
Ինչպէս՝

Խաչ

Լապտեր

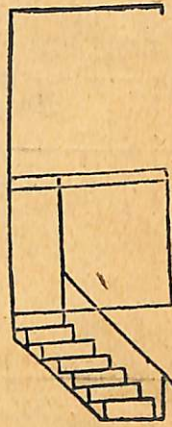
Խորան

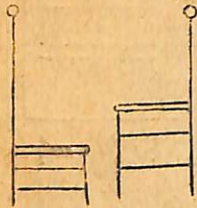
Աւազան

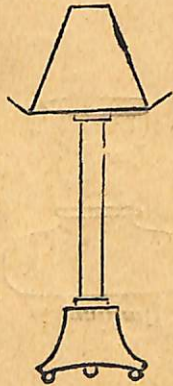
Չաչ

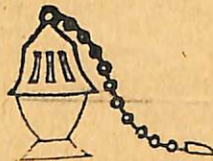
Ամպիւն

Աթոռներ

Գրահալ

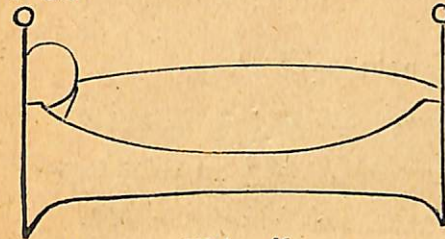
Բուրվառ

ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. Նոյն հրահանգք:

3. ՍԵՆՆԱԿԸ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Ի՞նչ առարկաներ կը տեսնես սենեկի մը մէջ:
ԱՇԿԵՐՏԸ. Սենեկին մէջ զանազան առարկաներ կը տեսնեմ՝

Ինչպէս՝

Անկողին

Դարակ

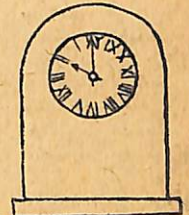
Սեղան

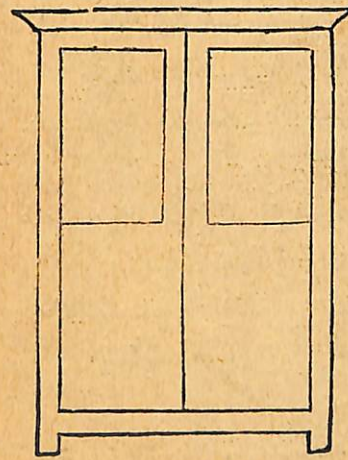
Աթոռ

Ճրագ

Ժամացոյց

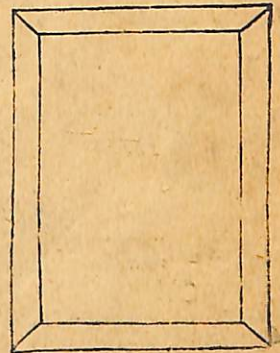
Դարան

Անօթ

Թիկնաթոռ

Հայել

ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. Նոյն հրահանգք:

4. Գ Ա Ղ

ԳԱՍԱՏՈՒՆ.

Ո՞ւր կը տեսնես տետրակը:
 Ո՞ւր կը տեսնես վարագոյրերը:
 Ո՞նր կը տեսնես գրքեր:
 Ո՞ւր կը տեսնես աւազանը:
 Ո՞ւր կը տեսնես անկողինը:
 Ո՞ւր կը տեսնես նստարանները:
 Ո՞ւր կը տեսնես ամբիոնները:
 Ո՞ւր կը տեսնես աղւսակները:
 Ո՞ւր կը տեսնես դարակ մը:
 Ո՞ւր կը տեսնես գրչեր:
 Ո՞ւր կը տեսնես լապտերներ:
 Ո՞ւր կը տեսնես կաղամարներ:
 Ո՞ւր կը տեսնես խաչ մը:
 Ո՞ւր կը տեսնես թիկնաթոռներ:
 Ո՞ւր կը տեսնես խորան մը:

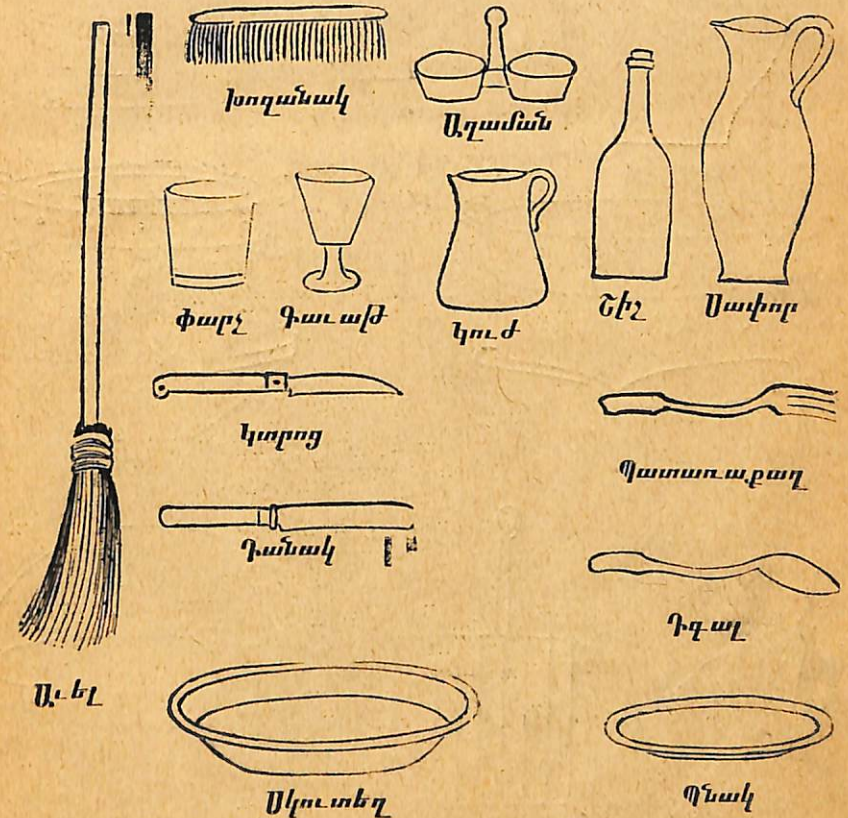
ԱՇԿԵՐՏԸ

Տետրակը դասարանին մէջ կը տեսնեմ:
 Վարագոյրերը սենեկին մէջ կը տեսնեմ:
 Գրքերը դասարանին և եկեղեցւոյ մէջ:
 Աւազանը եկեղեցւոյ մէջ կը տեսնեմ:
 Անկողինը սենեկին մէջ կը տեսնեմ:
 Նստարանները դասարանի և եկեղեցւոյ մէջ:
 Ամբիոնները սենեկի մէջ կը տեսնեմ:
 Աղւսակները դասարանին մէջ կը տեսնեմ:
 Դարակ մը սենեկի մէջ կը տեսնեմ:
 Գրչերը դասարանին մէջ կը տեսնեմ:
 Լապտերները դասարանին՝ եկեղեցւոյ և սենեկին մէջ կը տեսնեմ:
 Կաղամարները դասարանին մէջ կը տեսնեմ:
 Խաչ մը եկեղեցւոյ մէջ կը տեսնեմ:
 Թիկնաթոռները սենեկին մէջ կը տեսնեմ:
 Խորան մը եկեղեցւոյ մէջ կը տեսնեմ:

ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ: Աս դասը նախընթաց համարներու քաղ մէ: Հրահանգք նոյն են՝ բայց եկեղեցին՝ դասարանն ու սենեակը միանգամայն իրենց փեթ կ'ըլլան:

5. ԸՆՏԱՆԻ ԿԱՀՔ

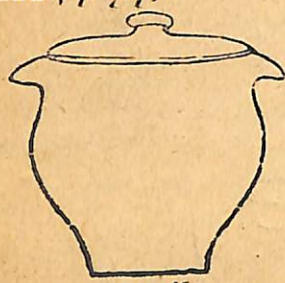
ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Ի՞նչ կը տեսնես առանին կահուց մէջ:
 ԱՇԿԵՐՏԸ. Առանին կահուց մէջ զանազան առարկաներ կը տեսնեմ, ինչպէս՝

ՇԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. Նախընթաց հրահանգք:

6. ԽՈՂԱՆՈՑ

ԳՍԱՍՏՈՒՆ. Ի՞նչ առարկաներ կը տեսնես խոհանոցին մէջ.
ԱՇԿԵՐՏԸ. Խոհանոցին մէջ զանազան առարկաներ կը տեսնեմ, ինչպէս՝

Խալիկն

Ջեռնոց

Թոնիր

Կտնք

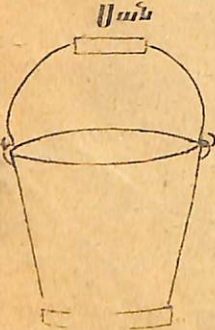
Ակուլթ

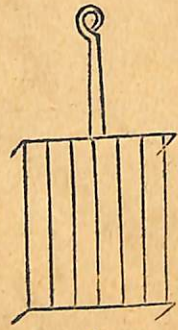
Սան

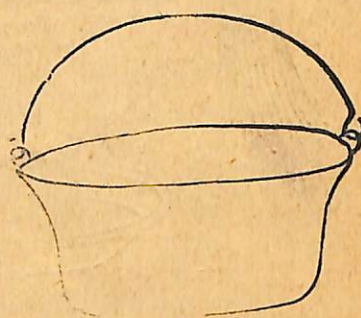
Կճիճ

Դուլ

Կառկարայ

Կաթնայ

ԾԱՆՈՒԹԻՒՆ. Նոյն հրահանգք:

7. ՊԱՐՏԷՉ

ԳՍԱՍՏՈՒՆ. Ի՞նչ առարկաներ կը տեսնես պարտիզին մէջ.
ԱՇԿԵՐՏԸ. Պարտիզին մէջ զանազան առարկաներ կը տեսնեմ, ինչպէս՝

Փոցիլ

Թի

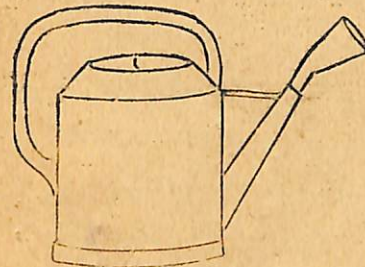
Բահ

Կտրիչ

Գերանդի

Ֆնցուղ

Մանգալ

Բրիչ

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ. Նոյն հրահանգք:

ԱՇԿԵՐՏԸ.

ԴԱՍԱՏՈՒՆ.

Ո՞ւր կը տեսնես
աւել մը:
 Ո՞ւր կը տեսնես
սանտրը:
 Ո՞ւր կը տեսնես
ջնջանը:
 Ո՞ւր կը տեսնես
ցնցուղը:
 Ո՞ւր կը տեսնես
կը:
 Ո՞ւր կը տեսնես
սանը:
 Ո՞ւր կը տեսնես
բաշը:
 Ո՞ւր կը տեսնես
կուժը:
 Ո՞ւր կը տեսնես
պտուկը:
 Ո՞ւր կը տեսնես
մանգաղ մը:
 Ո՞ւր կը տեսնես
ջեռնոց մը:
 Ո՞ւր կը տեսնես
շեշեր:
 Ո՞ւր կը տեսնես
բրէշ մը:
 Ո՞ւր կը տեսնես
կաթսայ մը:
 Ո՞ւր կը տեսնես
կասկարայ մը:
 Ո՞ւր կը տեսնես
նստարաններ:
 Ո՞ւր կը տեսնես
ԴՅՄ մը:
 Ո՞ւր կը տեսնես
ջահեր:
 Ո՞ւր կը տեսնես
բանջարանոցին:
 Ո՞ւր կը տեսնես
մատիտներ:
 Ո՞ւր կը տեսնես
պնակներ:

Աւելը տան մէջ կը տեսնեմ:
 Սանտրը սենեկին մէջ կը տեսեմ:
 Ջնջանը խոհանոցին մէջ կը տեսնեմ:
 Ցնցուղը պարտիզին մէջ կը տեսնեմ:
 Իլը տան մէջ կը տեսնեմ:
 Սանը խոհանոցին մէջ կը տեսնեմ:
 Բաշը պարտիզին մէջ կը տեսնեմ:
 Կուժը տան մէջ կը տեսնեմ:
 Պտուկը խոհանոցին մէջ կը տեսնեմ:
 Մանգաղ մը պարտիզին մէջ կը տեսնեմ:
 Ջեռնոց մը խոհանոցին մէջ կը տեսնեմ:
 Շեշեր տան մէջ կը տեսնեմ:
 Բրէշ մը պարտիզին մէջ կը տեսնեմ:
 Կաթսայ մը խոհանոցին մէջ կը տեսնեմ:
 Կասկարայ մը խոհանոցին մէջ կը տեսնեմ:
 Նստարաններ դասարանի և պարտիզին մէջ
 կը տեսնեմ:
 ԴՅՄ մը խոհանոցին մէջ կը տեսնեմ:
 Ջահեր եկեղեցւոյ մէջ կը տեսնեմ:
 Բանջարանոցին մէջ կը տեսնեմ:
 Մատիտներ դասարանին մէջ կը տեսնեմ:
 Պնակներ սեղանին վրայ կը տեսնեմ:

1007
1898

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

Ո՞ւր կը տեսնես
ամպհոյակներ մը:
 Ո՞ւր կը տեսնես
գաւաթներ:
 Ո՞ւր կը տեսնես
ածուխ:
 Ո՞ւր կը տեսնես
զմէլին մը:
 Ո՞ւր կը տեսնես
դասակներ:
 Ո՞ւր կը տեսնես
պտուղներ:
 Ո՞ւր կը տեսնես
կախ ժամացոյց մը:
 Ո՞ւր կը տեսնես
պատուարողեր
թուղթ:
 Ո՞ւր կը տեսնես
կշիռ մը:
 Ո՞ւր կը տեսնես
դարակ մը:
 Ո՞ւր կը տեսնես
բուրջառ մը:

Ամպհոյակներ մը եկեղեցւոյ մէջ կը տեսնեմ:
 Գաւաթները տան մէջ կը տեսնեմ:
 Ածուխը խոհանոցին մէջ կը տեսնեմ:
 Չմէլին դասարանին մէջ կը տեսնեմ:
 Դասակները տան մէջ կը տեսնեմ:
 Պտուղները պարտիզին մէջ կը տեսնեմ:
 Կախ ժամացոյց մը սենեկի մէջ կը տեսնեմ:
 Պատուարողերը տան մէջ կը տեսնեմ:
 Թուղթը դասարանի մէջ կը տեսնեմ:
 Կշիռ մը խոհանոցին մէջ կը տեսնեմ:
 Դարակ մը սենեկին մէջ կը տեսնեմ:
 Բուրջառ մը եկեղեցւոյ մէջ կը տեսնեմ:

ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. Աս հրահանգներով նիւթը սպառած չըլլար. այլ աւանք կրնան օրինակ մը համարուել որոց նմանելու է:
 Տուն, փողոց, երկինք, պարտեզ, ծով, շաքարագործ ևն, ևն. նշնակի դատողութեանց կրնան նիւթ ըլլալ: Նըջագայութեանց մէջ ալ ասոնք շարունակուելու են: Օրինակք:
 ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Ի՞նչ կը տեսնես երկինքը: — ԱՇԿԵՐՏԸ. Արեւը, լուսինը, աստղերը, ամպերը ևն: — Եւ կամ ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Ո՞ւր կը տեսնես սալոյտատակ, տիզ՞ կազ, մարդիկ, կառքեր ձիեր, ևն: — ԱՇԿԵՐՏԸ. Փողոցին մէջ:
 Քաղեր այ կ'ըլլան՝ սյուպէս: ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Ի՞նչ է դասարան մը — ԱՇԿԵՐՏԸ. Սրահ մ'է ուր կը տեսնեմ. . . ևն. և կամ ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Աշկերտի մը Ի՞նչ բան պէտք է:
 — ԱՇԿԵՐՏԸ. Աշկերտի մը պէտք է թուղթ՝ գրիչ կաղամար ևն:
 Տղան յորդորելու է ինքնին նիւթեր գտնելու և առաջարկելու:
 ՕՐԻՆՅԱԿ. Ի՞նչ առարկայ կրնայ գտնուիլ թէ եկեղեցւոյ, թէ դասարանի, թէ տան, թէ պարտիզին մէջ: — Աթոռ մը: — Ի՞նչ Ի՞նչ սեղուանք կը գտնուին ջահեր: — Եկեղեցւոյ, խոհանոցի, սենեկի մէջ. ևն. Առաջին գտնուողը:
 Ասոր նման հրահանգներով քաջալերել զմանկտին:

ԳԼՈՒԽ Բ.

ԷԱԿՆԵՐԸ.

ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. Աւարկաներէ էսկներուն անցներուն համարքանի մը նա-
խադատարատական գիտողութիւններ և պարզ օրինակներ կարեւոր են. լաւ ըմ-
բռնելու է տղան որ աւարկան կեանքէ զուրկ և էակը կեանք ունեցող բան մ'է:
Մէկ քանի հարցմամբ տղուն ըմբռնած ըլլալը կը հասկցուի: Օրինակ՝ Ի՞նչ է:
Քար մը, Ի՞նչ է ձի մը. Ի՞նչ է ածուխը. Ի՞նչ է կաղամախ մը: Կամ հարցմանց
կարգը փոխելով: Աւարկայ մ'անուանէ ինձ, էակ մ'անուանէ. Լեն:
Այս մասնաւոր հրահանգներէն գուրս՝ նախնիքաց դասերուն մէջ պատուիր-
ուածները կատարելու է:

9. Դ Ա Շ Տ Ե Ր Ը

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Արտերուն մէջ Ի՞նչ
ծաղիկներ կը տես-
նես:

Արտերուն մէջ զանազան ծաղիկներ կը տես-
նեմ, ինչպէս՝

Հօրօտն ու մօրօտը՝ մանիչակը՝ կապոյտ տե-
րեփուկը՝ հարսնուկը՝ պուտը՝ ժրիչը՝ պա-
տատուկը՝ դեղնուկը՝ հաւկուրը:

Ի՞նչ օգտակար տուն-
կեր կը տեսնես ար-
տերուն մէջ:

Չանազան օգտակար տունկեր կը տեսնեմ,
ինչպէս՝ ցորենը՝ վարսակը՝ գարին՝ հաճարը՝
սեւ ցորենը:

10. Պ Ա Ր Տ Է Չ ԵՒ Ա Ն Տ Ա Ռ Ք

Ի՞նչ ծաղիկներ կը
տեսնես պարտեզ-
ներուն մէջ:

Պարտեզներուն մէջ զանազան ծաղիկներ
կը տեսնեմ, ինչպէս՝

Վարդը՝ շահօքրամը՝ մանիչակը՝ կակաչը՝ յա-
կինթը՝ տալիան՝ նարկիսը՝ շուշանը՝ յասմիկը:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ.

Բանջարանոցին մէջ
Ի՞նչ բանջարներ
կը տեսնես:

Բանջարանոցին մէջ զանազան բանջարներ
կը տեսնեմ, ինչպէս՝

Կաղամբը՝ սոխը՝ սխտորը՝ գետնախնձորը՝
հազարը՝ կարոսը՝ վարունգը:

Ծառատանին մէջ
Ի՞նչ ծառեր կը
տեսնես:

Ծառատանի մէջ զանազան ծառեր կը տես-
նեմ, ինչպէս՝

Խնձորենի՝ տանձենի՝ դեղձի՝ ծիրանի՝ սա-
լորենի՝ կեռասենի՝ թղենի՝ նշենի՝ թթենի:

Անտառներուն մէջ
Ի՞նչ ծառեր կը
տեսնես:

Անտառներուն մէջ վայրի ծառեր կը տես-
նեմ, ինչպէս՝

Կաղնի՝ մայրի՝ կաղամախի՝ կնձնի՝ եղեւնի՝
թեղօջ՝ ցարասի՝ նշգարի՝ փիճի՝ հացի:

11. Պ Տ Ո Ւ Ղ Ք ԵՒ Ս Ն Ո Ւ Ն Դ Ք

Ամենէն ծանօթ զը-
տուղները որո՞նք
են:

Ամենէն ծանօթ պտուղներն են՝

Խնձոր՝ տանձ՝ ընկույզ՝ կաղին՝ շագանակ՝
կեռաս՝ սալոր՝ հազարջ՝ մօր՝ խաղող՝ ելակ՝
դեղձ՝ ծիրան՝ թուզ՝ սերկեւիլ՝ եղջիւր՝ նա-
րինջ՝ յունապ:

Գլխաւոր սնունդնե-
րը որո՞նք են:

Գլխաւոր սնունդներն են՝

Հաց՝ միս՝ գինի՝ ջուր՝ կաթ՝ կարագ՝ իւղ՝
հաւկիթ՝ ձուկ՝ բանջարեղէն:

Քանի՞ տեսակ խա-
ղող կը ճանչես:

Կը ճանչեմ ճերմակ խաղողը՝ ժոխուրը՝ այ-
սինքն կարմիր խաղողը՝ և ալեւորիկը՝ այսին-
քն մեծ հատիկներով խաղողը:

Քանի՞ տեսակ միս
կը ճանչես:

Կը ճանչեմ ոչխարի՝ գառնուկի՝ եզան՝ խո-
զի՝ որսի և հաւու միսը:

Քանի՞ տեսակ գինի
կը ճանչես:
Քանի՞ տեսակ հաց
կը ճանչես:

Սեւ գինին և ճերմակ գինին կը ճանչեմ:
Երեք տեսակ հաց կը ճանչեմ, ճերմակ հացը՝ սեւ հացը և բլիթը:

12. Ք Ա Ղ

Կաթն ի՞նչ է:
Տանձն ի՞նչ է:
Լուբիան ի՞նչ է:
Հացն ի՞նչ է:
Վարդն ի՞նչ է:
Խնձորն ի՞նչ է:
Հարսնուկն ի՞նչ է:
Ի՞նչ է կնձին:
Ի՞նչ է սլոնը:
Ի՞նչ է միսը:
Ի՞նչ է հրանունկը:
Ի՞նչ է նշենին:
Ի՞նչ է շուշանը:
Ի՞նչ է խաղողը:
Ի՞նչ է ցորենը:
Ի՞նչ է ծիրանը:
Ի՞նչ է պանիրը:
Ի՞նչ է տալեան:
Ի՞նչ է բողբոջը:
Ի՞նչ է կեռասը:
Ի՞նչ է հազարը:
Ի՞նչ է հաւկիթը:

Կաթը սնունդ մ'է:
Տանձը մրգաստանի պտուղ մ'է:
Լուբիան բանջարանոցի ընդեղէն մ'է:
Հացը սնունդ մ'է:
Վարդը պարտիզի ծաղիկ մ'է:
Խնձորը մրգաստանի ծաղիկ մ'է:
Հարսնուկը դաշտերու ծաղիկ մ'է:
Կնձին անտառի ծառ մ'է:
Սլոնն ընդեղէն մ'է:
Միսը սնունդ մ'է:
Հրանունկը պարտիզի ծաղիկ մ'է:
Նշենին սրտղատու ծառ մ'է:
Շուշանը պարտիզի ծաղիկ մ'է:
Խաղողը այգւոյն պտուղն է:
Ցորենը օգտակար բոյս մ'է:
Ծիրանը մրգաստանի պտուղ մ'է:
Պանիրը սնունդ մ'է:
Տալեան պարտիզի ծաղիկ մ'է:
Բողբոջը պարտիզի տունկ մ'է:
Կեռասը պարտիզի պտուղ մ'է:
Հազարը բանջարանոցի աղցան մ'է:
Հաւկիթը սնունդ մ'է:

Ի՞նչ է հաղարջը:
Ի՞նչ է յակինթը:
Ի՞նչ է գարին:
Ի՞նչ է ելակը:
Ի՞նչ է ողբը:
Ի՞նչ է քոլցան:

Հաղարջը մրգաստանի պտուղ մ'է:
Յակինթը պարտիզի ծաղիկ մ'է:
Գարին օգտակար բոյս մ'է:
Ելակը մրգաստանի պտուղ մ'է:
Ողբն անտառի ծառ մ'է:
Քոլցան օգտակար բոյս մ'է:

13. Ա Գ Ա Ր Ա Կ Ն ՈՒ Վ Ա Յ Ր Ա Գ Ա Ի Ի Թ Ը

Ի՞նչ կենդանիներ կը
տեսնես ագարակի
մը և վայրագա-
թին մէջ:

Ագարակին մէջ զանազան կենդանիներ կը
տեսնեմ, ինչպէս՝

Ո՞ր կենդանիները
տունը կը բնակին:

Շուն՝ կատու՝ ձի՝ եղ՝ կով՝ հորթ՝ ցուլ՝ հաւ՝
հնդկահաւ՝ աքաղաղ՝ ոչխար՝ գառնուկ՝ այծ՝
խող՝ սագ՝ բագ՝ վառեակ՝ տատրակ՝ էջ:

Ո՞ր կենդանիները
ախոռը կը բնակին:

Շունը և կատուն տան մէջ կը բնակին:

Ո՞ր կենդանիները
գոմը կը մակաղին:

Ձին՝ էջը՝ ջորին ախոռը կը բնակին:

Ո՞ր կենդանիները
բակը կ'ապրեն:

Եղն՝ ոչխարը՝ կովը՝ հորթը՝ գոմը կը մակաղին:

Ո՞ր կենդանիները
արտերուն մէջ ապ-
րել կը սիրեն:

Աքաղաղը՝ հաւը՝ վառեակները՝ հնդկա-
հաւերը՝ բագերը և սագերը բակը կ'ապրին:

Այծը՝ ոչխարը՝ ձին՝ էջը՝ ցուլը արտերուն
մէջ ապրել կ'ախորժին:

14. Գ Ե Տ Ե Ի Ա Ն Տ Ա Ռ

Գետին մէջ ի՞նչ կեն-
դանիներ կը բնակ-
նուին:

Գետին մէջ զանազան ձկուներ կը գտնուին,
ինչպէս՝

Ծածանը՝ գայլձուկը՝ կարմիրխայտը՝ օձա-
ձուկը՝ քարթակը՝ լոսգին:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Անտառներուն մէջ
է՞նչ կենդանիներ
կը բնակին:

Անտառներուն մէջ զանազան վայրենի դա-
զաններ կան, ինչպէս՝

Գայլ՝ նապատակ՝ այծեամ՝ աղբէս՝ սկիւր՝
վարաղ՝ արջ՝ վագր՝ առիւծ՝ փիղ:

15. ԱՐՏԵՐՈՒ ՄԷՋ ԱՇԽԱՏՈՂՔ

Արտերուն մէջ աշ-
խատող մարդիկ ու-
րո՞նք են:

Արտերուն մէջ զանազան մարդիկ կ'աշխա-
տին, ինչպէս՝

Մշակ՝ սերմնացան՝ հնձող՝ արտունձ՝ այ-
գեկութ՝ պարտիզպան՝ այգեգործ՝ հողափոր՝
ուահվիրայ՝ հոսիչ՝ փայտահատ՝ ածխագործ՝
անդէորդ՝ խարբալիչ՝ սայլորդ՝ հովիւ՝ խող-
արած՝ արտապահ՝ որսօն:

16. ՔԱՂՔԻ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՔ

Քաղքին մէջի աշխա-
տուորք որո՞նք են

Քաղքին մէջ զանազան գործաւորք կան,
ինչպէս՝

Ատաղձագործ՝ հիւան՝ որմնագիր՝ յարկիչ՝
կարուակ՝ հացագործ՝ դարբին՝ երկաթագործ՝
մսավաճառ՝ դերձակ՝ խոյրագործ:

Ի՞նչ վաճառական-
ներ կը տեսնես
քաղքին մէջ:

Քաղքին մէջ զանազան վաճառականներ
կան, ինչպէս՝

Գրածախ՝ մետաղավաճառ՝ գեղագործ՝
գինեվաճառ՝ ծալարար՝ համեմսվաճառ՝ փե-
րեղակ:

17. ՄՏԱՅ ԳՈՐԾԱՒՈՐՔ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Որո՞նք են մտայ
գործաւորք:

Մտայ գործաւորները դաստիարակեալ
մարդիկ են, ինչպէս՝

Մանկավարժ՝ ճարտարապետ՝ քահանայ՝
նկարիչ՝ բժիշկ՝ դատաւոր՝ գրագէտ՝ երկ-
րաչափ՝ սպայ:

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ: Աս գասին վրայ բացատրութիւններ աւելցնելու է .
տղայք ըմբռնելու են՝ որ միայն ձեռաց գործը չկայ՝ այլ մտքի, իւրաքանչիւր
տեսակ գործողութեանց արժանիքն իմանալու են:

18. ՔԱՂ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է վարժապետը

Վարժապետը դպրոց մը կառավարող անձն է:

Ի՞նչ է ձին:

Ձին ախոռը բնակող ընտանի կենդանի մ'է:

Ի՞նչ է շագանակը:

Շագանակը պտուղ մ'է:

Ի՞նչ է հաւկիթը:

Հաւկիթը սնունդ մ'է:

Ի՞նչ է հարմուկը:

Հարմուկը դաշտաց ծաղիկ մ'է:

Ի՞նչ է գարին:

Գարին օգտակար բոյս մ'է:

Ի՞նչ է հիւսնը:

Հիւսնը քաղքի գործաւոր մ'է որ տուն շի-
նելու կ'աշխատի:

Ի՞նչ է մեկոնը:

Մեկոնը պարտիզի ծաղիկ մ'է:

Ի՞նչ է ստեպղինը:

Ստեպղինը բանջարեղէն մ'է:

Ի՞նչ է գեղձը:

Գեղձը պտուղ մ'է:

Ի՞նչ է հացին:

Հացին անտառի ծառ մ'է:

Ի՞նչ է թօնը:

Թօնը ձուկ մ'է:

Ի՞նչ է արտունձը:

Արտունձը արտի գործաւոր մ'է որ դաշ-
տին խոտերը կը կտրէ:

ԳԱՍՍՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

- Ի՞նչ է աղուէսը:
- Ի՞նչ է բժիշկը:
- Ի՞նչ է ընդոյրը:
- Ի՞նչ է վառեակը:
- Ի՞նչ է մանիշակը:
- Ի՞նչ է վուշը:
- Ի՞նչ է յարկիչը:
- Ի՞նչ է կեռասենին:
- Ի՞նչ է ոսպը:
- Ի՞նչ է ձուկը:
- Ի՞նչ է փայտահարը:
- Ի՞նչ է սկիւրը:
- Ի՞նչ է հացագործը:
- Ի՞նչ է հացավաճառը:
- Ի՞նչ է սեղանը:
- Ի՞նչ է խաղողը:
- Ի՞նչ է քահանայն:
- Ի՞նչ է կահագործը:
- Ի՞նչ է մշակը:
- Ի՞նչ է գոյլը:
- Ի՞նչ է բաղը:

Աղուէսը վայրի կենդանի մ'է:
 Բժիշկը ուսեալ մարդ մ'է որ հիւանդաց
 կը նայի:
 Ընդոյրը պտուղ մ'է:
 Վառեակն ընտանի կենդանի մ'է որ հաւ-
 նոցին մէջ կ'ապրի:
 Մանիշակը դաշտերու՝ անտառներու և
 պարտէզներու մէջ ծլած փոքր ծաղիկ մ'է:
 Վուշը օգտակար տունկ մ'է:
 Կարկիչը գործաւոր մ'է:
 Կեռասենին պողատու ծառ մ'է:
 Ոսպն ընդեղէն մ'է:
 Զուկը սնունդ մ'է:
 Փայտահարը գործաւոր մ'է:
 Սկիւրը վայրենի կենդանի մ'է:
 Հացագործը գործաւոր մ'է որ հաց կը շինէ:
 Հացավաճառը գործաւոր մ'է որ հաց կը
 ծախէ:
 Սեղանը դասարանի՝ ընտանեաց և խոհա-
 նոցի առարկայ մ'է:
 Խաղողը սնունդ մ'է:
 Քահանայն ուսեալ մարդ մ'է:
 Կահագործը քաղքի գործաւոր մ'է որ
 կահկարասիկ կը շինէ:
 Մշակը արտի գործաւոր մ'է որ հողը կը
 բրէ:
 Գոյլը վայրենի կենդանի մ'է:
 Բաղն ընտանի կենդանի մ'է որ վայրագա-
 լիթը կը բնակի:

ԳԱՍՍՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

- Ի՞նչ է քանակը:
- Ի՞նչ է աթոռը:
- Ի՞նչ է խողանակը:
- Ի՞նչ է ոստայնանկը:
- Ի՞նչ է դպիւրը:
- Ի՞նչ է հաւը:
- Ի՞նչ է պանիրը:
- Ի՞նչ է կարմրախայտը:
- Ի՞նչ է կաղնին:
- Ի՞նչ է նարկիսը:
- Ի՞նչ է հիւսնը:
- Ի՞նչ է դատաւորը:

Քանակը դասարանի առարկայ մ'է:
 Աթոռը եկեղեցւոյ՝ տան և դասարանի ա-
 ռարկայ մ'է:
 Խողանակը ընտանեկան առարկայ մ'է:
 Ոստայնանկը քաղքի գարծաւոր մ'է որ
 կերպաններ կը շինէ:
 Դպիւրը ուսեալ մարդ մ'է:
 Հաւը ընտանի կեդանի մ'է որ հաւկիթ
 կ'ածէ:
 Պանիրը սնունդ մ'է որ կաթով կը շինուի:
 Կարմրախայտը ձուկ մ'է:
 Կաղնին անտառի ծառ մ'է որ անտառնե-
 րու թագաւորը կը կոչուի ազւորութեանն
 ու մեծութեանը համար:
 Նարկիսը պարտիզի ծաղիկ մ'է:
 Բանուր մ'է որ տուն շինելու կաշխատի:
 Դատաւորը ուսեալ մարդ մ'է:

ԳԼՈՒԽ Գ.

ՀԳԱԼԻ ՅԱՏԿՈՒԹԻՒՆԻ Բ ԱՌԱՐԿԱՅՑԻ ԾԻ ԷԱԿԱՅ

19. Գ Ո Յ Ն Ք

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Գլխաւոր գոյնները որոնք են:

ԱՇԿԵՐՏԸ. Գլխաւոր գոյններն են ճերմակը՝ սեւը՝ կապոյտը՝ կանաչը՝ կարմիրը՝ գորշը՝ դեղինը:

Սեւ կապոյտ կանաչ կարմիր Գորշ Դեղին

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ ճերմակ առարկաներ կը ճանչես:

Կաւիճը՝ ձիւնը՝ կաթը՝ շուշանը՝ կիրը ճերմակ առարկաներ են:

Ի՞նչ կապոյտ առարկաներ կը ճանչես:

Երկինքը՝ տերեւփուկը՝ մկնականջը՝ կապոյտ են:

Ի՞նչ սեւ առարկաներ գիտես:

Մեղանը՝ ածուխը՝ մուրը սեւ են:

Կաթն ի՞նչ գոյն է:

Կաթը ճերմակ է:

Ծուխն ի՞նչ գոյն է:

Ծուխը սեւ է:

Պուտն ի՞նչ գոյն է:

Պուտը կարմիր է:

Տերեւն ի՞նչ գոյն է:

Տերեւը կանաչ է:

Ո՞ր առարկաներն են որ էակները կրնան գոյնդրոյն ըլլալ:

Մարմարիտը կրնայ ճերմակ՝ կարմիր՝ սեւ՝ դեղին կամ կանաչ ըլլալ:

Վարդը կրնայ ճերմակ՝ վարդագոյն՝ կարմիր կամ դեղին ըլլալ:

Շունը կրնայ ճերմակ՝ սեւ՝ շէկ՝ գորշ՝ պինակաւոր ըլլալ:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ո՞ր առարկաներն են որ էակները կրնան ճերմակ կամ սեւ ըլլալ:

Մարմարիտը՝ ամպերը՝ կատուն՝ հաւը՝ շունը՝ ձին՝ կրնան ճերմակ կամ սեւ ըլլալ:

Ո՞ր առարկաներն են որ էակները կրնան սեւ կամ կարմիր ըլլալ:

Մարած ածուխը սեւ է, երբոր վառուի կարմիր կ'ըլլայ. թանթրուենոյ հատիկներն և կեռասն ու խաղողը կրնան սեւ կամ կարմիր ըլլալ:

Ո՞ր առարկաներն են որ էակները կրնան ճերմակ՝ սեւ կամ գորշ ըլլալ:

Ձին՝ կովը՝ շունը՝ կրնան ճերմակ՝ գորշ կամ սեւ ըլլալ:

Ո՞ր առարկաները գիմահար են:

Քարը՝ փայտը՝ մետաղները դիմահար են:

Ո՞ր առարկաները թափանցիկ են:

Օդը՝ ջուրը՝ ապակին թափանցիկ են:

Ո՞ր առարկաները փայլուն են:

Արեւը՝ կրակը՝ ջուրը՝ պողպատը՝ փայլակը փայլուն են:

Ո՞ր առարկաներն ազօտ են:

Հողը՝ փայտը՝ կապարը՝ բուռը՝ մսիկն ազօտ են:

Ո՞ր առարկաները գոյն կը փոխեն:

Կաղնոյն տերեւը գարնան կանաչ է և ձմեռը թուխ:

Ի՞նչ բան կը ճանչես որ գոյնը փոխէ:

Աղանոյ փետուրները և սիրամարդին տրտունը փոփոխական գոյն մ'ունին:

Գոյն մը քանի՞ կերպ կրնայ ըլլալ:

Գոյն մը կրնայ աւելի մութ կամ աւելի բաց ըլլալ:

ՄԱՆՕԹ. Այս հրահանգները կրնան յանձնուս փոփոխիլ և շատ կարեւոր հետազօտութեանց և շարագրութեանց նիւթ ընծայել: Զորօրինակ, Զրուցէ կամ դրէ ինչ կարմիր առարկայից ցանկ մը, ի՞նչ առարկաներ կրնան թափանցիկ կամ դիմահար ըլլալ: ՊԱՏ. Ապակին՝ բոս որում յղկեալ է կամ չէ: Ո՞ր առարկաները գոյն կը փոխեն եղանակին կամ կիմային կամ բարեխառնութեան համեմատ: Դեղձի մը կամ խնձորի մը վրայ ի՞նչ գոյններ կան:

20. ՉԵԻՔ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

Քանի՞ տեսակ գիծ կը տեսնես:

Եթէ տնէդ դպրոց երթալու համար երկու ճամբայ ըլլայ՝ մէկն ուղիղ գծով և միւսը կոր, ո՞ր ճամբէն երթալու ես աւելի շուտ հասնելու համար:

ԱՇԿԵՐՏԸ

Գլխաւոր երկու տեսակ գծեր կան:

ուղիղ և կոր
Ուղիղ գծով եղած ճամբէն երթալու եմ որ աւելի շուտ հասնիմ դպրոցը:

Սենեկին մէջ ինծի անկիւն մը ցըցուր:

Ստուիս չորս կողմը մէյմէկ անկիւն կայ. երկու պատերուն իրարու միացած տեղը մէյմէկ անկիւն կայ. աղիւսակիս չորս դին մէյմէկ անկիւն կայ. գրքիս չորս դին մէյմէկ անկիւն կայ:

Ի՞նչ տեղերուն անկիւն կ'ըսես:

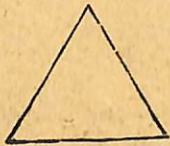
Ան տեղերուն անկիւն կ'ըսեմ ուր երկու ուղիղ գծեր մէկ մէկու կը հանդպին:

Աս ձեւը քանի՞ անկիւն ունի:

Աս ձեւս երկու անկիւն ունի՝ մէկը մեծ՝ միւսը պզտիկ:

Քանի՞ գլխաւոր ձեւեր կը տեսնես մարմնոց վրայ:

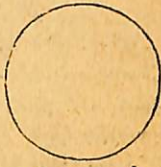
Մարմնոց գլխաւոր ձեւերն երեք են.

Եռանկիւն

Քառակուսի

Բոլորակ

ԱՇԿԵՐՏԸ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

Եռանկիւն մ'ի՞նչ պէս կը ձեւանայ:

Եռանկիւնը երեք ուղիղ գծերէ կը ձեւանայ:

Քառակուսին ի՞նչ պէս կը ձեւանայ:

Քառակուսին չորս ուղիղ գծերէ կը ձեւանայ:

Բոլորակն ինչպէ՞ս կը ձեւանայ:

Բոլորակը կոր գիծ մ'է:

Քառակուսի առարկաներն ըսէ ինձ:

Սեղանը՝ տախտակամածը՝ ձեղունը քառակուսի են:

Բոլորակ առարկաներ անտուանէ ինձ:

Արեւը՝ լուսինը՝ դրամ մը՝ խնձոր մը բոլորակ են:

Անուի ձեւն ի՞նչ է:

Անիւր բոլորակ է:

Թաշկինակին ձեւը ո՞րն է:

Թաշկինակը քառակուսի է:

21. ՉԱՓՔ

Ո՞ր առարկաները երկայն են:

Հորի չուան մը երկայն է. գերանդուոյ մը կողմը երկայն է, քանակ մը երկայն է:

Ո՞ր առարկաները լայն են:

Պողոտայն լայն է. թերթ մը թուղթը լայն է:

Ո՞ր առարկաները խոր են:

Ծովը խոր է, գետերը խոր են, անձառնեը խոր են, ջրհոր մը խոր է:

Ո՞ր առարկաները մեծ են:

Ծառերը մեծ են, տները մեծ են:

Ո՞ր առարկաները բարձր են:

Աշտարակները բարձր են, զանգակատունները բարձր են:

Ծառուղոյ մը չափերը որո՞նք են:

Ծառուղի մը լայն և երկայն է:

Ո՞րն է երկուսի ներհակը:

Երկայնին ներհակն է կարճ. մանգաղի մը կողմը կարճ է:

Ո՞րն է լայնին ներհակը:

Լայնին ներհակը նեղ է. փողոցիկ մը նեղ է:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ.

Ո՞րն է մեծին ներհանը.
Ո՞րն է բարձրին ներհանը.

Մեծին ներհանն է փոքր, թուփ մը փոքր է, բարձրին ներհանն է ցած. ծաղկի թաղար մը ցած է:

Ո՞ր առարկաները կրնան զանազան շափեր ունենալ.

Մատիտ մը կրնայ երկայն կամ կարճ ըլլալ. պատուհան մը կրնայ լայն կամ նեղ ըլլալ. ծառ մը կրնայ մեծ կամ փոքր ըլլալ. տուն մը կրնայ բաձր կամ ցած ըլլալ:

ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. Տղոց սրամտութեան մեծ հրահանգ մ'է. խօսից ներհանը բնասաները փնառել տալ. որոց մի քանի օրինակ հոս գրինք:

(Կ Ր Կ Ն Ո Ի Թ Ի Ի Ն)

ՀԱՄԵՄԱՏՈՒԹԻՒՆՔ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ե՞րբ առարկայի մը համար երկայն կամ կարճ կ'ըսես.

Երկու առարկայ իրարու բաղդատելով՝ մէկը միւսէն երկայն կամ կարճ կ'ըսուի:

Կրնա՞ս ինձ օրինակ մը գտնել.

Մատիտ մը երկայն է, բայց քանակի մը նայելով կարճ է. քանակն ալ՝ որ մատիտի նայելով երկայն կը սեպուէր՝ ձողի մը նայելով կարճ կ'ըլլայ:

Ե՞րբ առարկայի մը համար լայն կամ նեղ կ'ըսես.

Երկու առարկայ իրարու համեմատելով լայն կամ նեղ կրնան ըլլալ:

Կրնա՞ս օրինակ մը տալ.

Փողոց մը լայն է, բայց գետի մը հետ բաղդատելով՝ նեղ կը համարուի, գետն ալ ծովու բաղդատելով նեղ է:

Ե՞րբ առարկայի մը համար մեծ կամ փոքր կ'ըսես.

Երկու առարկայ իրարու համեմատելով՝ փոքր կամ մեծ կրնան ըլլալ:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Օրինակ մը տուր ինձ.

Սենեկիս հետ բաղդատելով՝ պարտէզը մեծ է. բայց պարտէզը փոքր կը համարուի արտի մը հետ բաղդատելով. արտն ալ փոքր կը համարուի ագարակի մը նայելով:

Ե՞րբ առարկայի մը համար բարձր կամ ցած կ'ըսուի.

Երկու առարկայ իրարու համեմատուած թեամբ բարձր կամ ցած կ'ըլլան:

Օրինակ մը գրուցէ.

Բոյսի մը համեմատելով՝ թուփը բարձր է, բայց թուփը ցած կը համարուի ծառի մը բաղդատուած թեամբ:

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆ. Նոյնօրինակ հրահանգը ստուար լե նուրբ. հոծ և աւօր. հարուստ և աղքատ, գիտնական և ոգէտ են. խօսից վրայ:

22. Վ Ի Ճ Ա Կ Գ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Քանի՞ վիճակներու մէջ կը տեսնես մարմինները.

Մարմինները երեք վիճակի մէջ կը տեսնուին, որ են հաստատուն, հեղուկ, կազային:

Հաստատուն մարմինները գրուցէ ինձ.

Քարը հաստատուն է, փայտը հաստատուն է: մետաղը հաստատուն է:

Հեղուկ մարմինները գրուցէ ինձ.

Ջուրը հեղուկ է, գինին հեղուկ է, իւղը հեղուկ է:

Կազային մարմինները բաժնի են. կաթն ի՞նչ է.

Օդը՝ կազը կազային մարմիններ են. կաթը հեղուկ մ'է:

Հողն ի՞նչ է.

Հողը հաստատուն մարմին մ'է:

Օդն ի՞նչ է.

Օդը՝ կազային մարմին մ'է:

Ո՞ր մարմինը գիտես որ երեք վիճակն ալ կարենայ ունենալ.

Ջուրը՝ սառած ժամանակը հաստատուն է, սովորական վիճակին մէջ՝ հեղուկ, գոլորշի դարձած ատեն՝ կազային:

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ կը գիտես կա-
րագին վրայ:

Կարագը կակուղ մարմին մ'է որ տաքու-
թեամբ կը հալի:

Ի՞նչ կը գիտես սա-
ռոյցին վրայ:

Սառը հաստատուն մարմին մ'է որ տաքու-
թեամբ ջրի կը փոխուի:

Ի՞նչ կը գիտես մեխ-
րոյ վրայ:

Մոխիրը՝ հաստատուն մարմնոյ մը մնացոր-
դըն է՝ որ կրակով փոշի դարձած է:

23. Ա Ս Տ Ի Ճ Ա Ն Ք Հ Ա Ս Տ Ա Ս Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

Մարմին մը ո՞ր սա-
տիճան կրնայ հաս-
տատուն ըլլալ:

Մարմին մը շատ կերպով հաստատուն կըր-
նայ ըլլալ՝ ըստ որում աւելի կամ նուազ
կարծր կամ թոյլ, խորտուբորդ կամ ողորկ է:

Կարծր մարմիններ
ըսէ ինձ:

Երկաթը՝ քարը կարծր մարմիններ են:

Կակուղ մարմիններ
ըսէ ինձ:

Կարագը՝ աճառը կակուղ մարմիններ են:

Ողորկ մարմին մ'ըսէ
ինձ:

Տաշած մարմարիոնն ողորկ է:

Խորտուբորտ մարմին
մ'ըսէ ինձ:

Գայլախաղուտ ճամբայ մը խորտուբորտ է:

Ծառի մը կեղեւն
ինչպէ՞ս է:

Ծառի մը կեղեւն ողորկ կամ խորտու-
բորտ է:

Սառոյցն ինչպէ՞ս է:

Սառոյցը կարծր մարմին մ'է:

Մեղրն ինչպէս է:

Մեղրը կակուղ մարմին մ'է:

Թերթ մը թուղթն
ինչպէ՞ս է:

Թերթ մը թուղթն ողորկ է:

Ո՞ր մարմիններն ո-
ղորկ կամ խորտ-
ուբորտ կրնան ըլ-
լալ:

Փայտն ու մետաղը խորտուբորտ են չը բան-
ուած վիճակին մէջ, բայց երբոր յղկուին ո-
ղորկ կ'ըլլան:

Ի՞նչպէս է հացը:

Հացը սպինգային հաստատուն մ'է:

Ի՞նչպէս է պանիրը:

Պանիրը կակուղ հաստատուն մարմին մ'է:

24. Բ Ա Ր Ե Խ Ա Ռ Ն Ո Ի Թ Ի Ի Ն

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Բարեխառնութեան
աստիճաններն
Ի՞նչ բառերով կը
բացատրես:
Տաք մարմիններ ըստ
ինձ:

Բարեխառնութիւնը՝ կրնայ տաք՝ պաղ կամ
ամառ ըլլալ:

Պաղ մարմիններ ըստ
ինձ:

Արեւը տաք է, կրակ դարձած ածուխը
տաք է:

Ամառ մարմիններ ը-
ստ ինձ:

Սառը պաղ է, եղեամբ պաղ է:

Փայտի բարեխառնութիւնն ամառ է, գա-
ճին բարեխառնութիւնն ամառ է:

Ձեան բարեխառնու-
թիւնը ո՞րն է:

Ձիւնը պաղ է:

Լաթին բարեխառ-
նութիւնը ո՞րն է:

Լաթին բարեխառնութիւնն ամառ է:

Շոգւոյ բարեխառ-
նութիւնը ո՞րն է:

Շոգին այրող է:

Ջրին բարեխառնու-
թիւնը ո՞րն է:

Ջուրը բարեխառն է:

Մառախուղի բարե-
խառնութիւնը
ո՞րն է:

Մառախուղը պաղ է:

Ի՞նչ կ'ըլլայ մարմին
մը որ բարեխառ-
նութիւնը կը փո-
խէ:

Մարմին մը որ բարեխառնութիւնը կը փո-
խէ՝ շատ անգամ վիճակն ալ կը փոխէ:

Ի՞նչ կ'ըլլայ ջուրը
ցրտի ազդեցու-
թեամբ:

Ցրտին ազդեցութեամբ ջուրը հաստա-
տուն մարմնոյ կը փոխուի զոր սառոյց կ'ան-
ուանեն:

25. Շ Ա Ր Թ Ո Ւ Մ Ն

Շարժումը բանի՞
կերպ կրնայ ըլլալ:

Շարժումը կրնայ արագ՝ յամր՝ դանդաղ՝
կանոնաւոր՝ անկանոն ըլլալ:

ԳԱՍՍՏՈՒՆ

ՅՇԿԵՐՏԸ

Գանդաղ շարժում
մ'ըսէ :

Արագ շարժում մը
ըսէ ինձի :

Կանոնաւոր շարժում
մ'ըսէ ինձի :

Անկանոն շարժում
մ'ըսէ ինձի :

Գնտակի մը շարժում
մըն ի՞նչպէս է :

Կրեայի մը շարժում
մըն ի՞նչպէս է :

Հողմին շարժումն
ի՞նչպէս է :

Երակին շարժումն
ի՞նչպէս է :

Կառախմբի մը շար-
ժումն ի՞նչպէս է :

եղան քալուածքը դանդաղ է :

Ծիծուան թռիչքը արագ է :

Ժամացոյցին շարժումը կանոնաւոր է :

Այծի մ'ոտումուէքն անկանոն են :

Գնտակի մը շարժումն արագ է :

Կրեայի մը շարժումը դանդաղ է :

Հողմին շարժումն անկանոն է :

Երակին շարժումը կանոնաւոր է :

Կառախմբին շարժումն արագ ու կանոնա-
ւոր է :

Մրրկի շարժումն
ի՞նչպէս է :

Մեր քալուածքին
շարժումն ի՞նչպէս
է :

Մրրկին շարժումն արագ ու անկանոն է :

Մեր քալուածքը երբեմն դանդաղ և եր-
բեմն արագ է՝ ըստ մեր կամաց :

26. Չ Ա Յ Ն

Ի՞նչպէս կրնան ըլ-
լալ ձայները :

Ուժգին ձայն մը զը-
րուցէ ինձի :

Տկար ձայն մը զըրու-
ցէ ինձի :

Մեղմ ձայն մը զըրու-
ցէ ինձի :

Խիստ կամ սաստիկ
ձայն մ'ըսէ ինձ :

Չայները կրնան ըլլալ տկար կամ ուժգին՝
մեղմ կամ սաստիկ, խուլ կամ յստակ,
ներդաշնակ կամ չփոթ :

Չանդակներուն ձայնն ուժգին է :

Բոժոժի մը ձայնը տկար է :

Առուակի մը խոխոջը և սարեկի մը երգը
մեղմ են :

Հրացանի մը պայթիւնը խիստ և չոր ձայն
մ'է :

ԳԱՍՍՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Խուլ ձայն մ'ըսէ
ինձ :

Որոշ ձայն մ'ըսէ ինձ :

Ներդաշնակ ձայն
մ'ըսէ ինձ :

Շփոթ ձայն մ'ըսէ
ինձ :

Ի՞նչպէս է սրնգին
ձայնը :

Ի՞նչպէս է թմբկին
դափիւնը :

Ի՞նչպէս է փողին
ձայնը :

Ի՞նչպէս է սուլիչի մը
ձայնը :

Հեռաւոր որոտման ձայնը խուլ է :

Կայծակին որոտումը որոշ է .

Գաշնակի մը երգը ներդաշնակ է :

Խողերուն խանչիւնը չփոթ է :

Սրնգին ձայնը ներդաշնակ է .

Թմբկին դափիւնն ուժգին է :

Փողին ձայնն որոշ է :

Սուլիչի մը ձայնը սուր է :

27. Հ Ո Տ Ե Ի Հ Ա Մ

Հոտերն ու համերն
ի՞նչպէս կրնան ըլ-
լալ :

Զորաւոր հոտ մ'ըսէ
ինձ :

Տկար համ մ'ըսէ ինձ :

Ախորժ հոտ մ'ըսէ
ինձ :

Անախորժ համ մ'ը-
սէ ինձ :

Անուշ հոտ մ'ըսէ
ինձ :

Անուշ համ մ'ըսէ
ինձ :

Գեղձի համն ի՞նչ է :

Մուխին հոտն ի՞նչ-
պէս է :

Սեխին համն ի՞նչ-
պէս է :

Տերեփուկին հոտն
ի՞նչպէս է :

Խնձորին համն ի՞նչ է :

Հոտերն ու համերը կրնան զօրաւոր բարկ
ըլլալ կամ տկար, ախորժ կամ անախորժ,
անուշ կամ կծու :

Մշկին հոտը զօրաւոր է :

Զրին համը տկար է :

Վարդին հոտն ախորժ է :

Տղենուոյն համն անախորժ է :

Հերիկի հոտն անուշ է :

Մեղրին համն անուշ է :

Գեղձն ախորժ ու անուշ համ մ'ունի :

Մուխին հոտը կծու է :

Սեխին համն ուժով է :

Տերեփուկին հոտը տկար է :

Խնձորին համն անուշ և ախորժ է :

ԳԱՍՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Աղին համբ Ի՞նչ է,
Քացախին համբ Ի՞նչ է:

Աղին համբ կծու է:
Քացախին համբ ու հոտը բարկ են:

Ո՞ր պտուղներն ա-
խորժելի հոտ և
համ ունին:

Դեղձն ու ելակը շատ ախորժելի համ և
հոտ ունին միանգամայն:

28. Զ Գ Ա Յ Ա Ր Ա Ն Ք Ե Ի Ա Չ Ք

Մարդ Ինչո՞վ կը
տեսնէ առարկա-
ները:

Մարդ աչքով կը տեսնէ առարկաները:

Ո՞ր մարդուն հեռա-
տես կ'ըսեն:

Հեռատես կ'ըսեն այն մարդուն որ հե-
ռուէն կը տեսնէ:

Ո՞ր մարդուն կար-
ճատես կ'ըսեն:

Կարճատես կ'ըսեն այն մարդուն որ հե-
ռուէն չի տեսներ:

Հեռատես և կար-
ճատես մարդիկ
կը ճանչե՞ս:

Ծեր մարդիկ հեռատես են, անոր համար
կարդալու ատեն գիրքը աչքերնէն հեռու
կը բռնեն, երիտասարդները կրնան կարճա-
տես ըլլալ՝ անոր համար կարդալու ատեն
գիրքը աչքնուն կը մտեցնեն:

Ի՞նչ կ'ըսեն այն մար-
դուն որուն երկու
աչքը մէկ շտկու-
թեամբ չեն նայիր:

Այն մարդը որուն երկու աչքը մէկ շտ-
կութեամբ չեն նայիր՝ շէլ կը կոչուի:

Միականի ո՞վ է:

Միականի կ'ըսուի այն մարդը որուն մէկ
աչքը միայն կը տեսնէ:

Կտը ո՞վ է:

Կտը կ'ըսուի այն թշուառը որ երկու ա-
չացը լոյսէն զուրկ է:

28. Ն Ո Յ Ն. — Հ Ո Տ Ո Տ Ե Լ Ի Ք Ե Ի Ճ Ա Շ Ա Կ Ե Լ Ի Ք

ԳԱՍՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչով կը հոտտե-
մարդ:

Մարդ քթովը կը հոտտե:

Ի՞նչ կ'ըսեն քթին
երկու ծակերուն:

Քթին երկու ծակերուն ունգուկը կ'ըսեն:

Ի՞նչով կը ճաշակե-
մարդ:

Մարդ քիմքովը կը ճաշակէ որ բերնին մէջ
վերի մասն է:

Ի՞նչով կը լսէ մարդ:

Մարդ ականջով կը լսէ:

Ո՞ր մարդուն Խու-
կ'ըսեն:

Խուկ կ'ըսեն այն մարդուն որ չկրնար լսել:

Մարդ Ի՞նչով կը շո-
շափէ:

Մարդ ձեռքով կը շոշափէ:

Ո՞ր մարդու ձախիկ
կ'ըսուի:

Ան մարդը որ ձախ ձեռքովն ալ կրնայ գը-
րել կամ ուտել ձախիկ կ'ըսուի:

28. Ք Ա Ղ

Քանի՞ զգայարանք
ունինք:

Հինգ զգայարանք ունինք. աչք՝ տեսնելու
համար, ունգուկը՝ հոտտելու համար, քիմք՝
ճաշակելու համար, ականջ՝ լսելու համար,
ձեռք՝ շոշափելու համար:

Քանակի մ'ընդհա-
նուր յատկու-
թիւնք որո՞նք են:

Քանակ մը սեւ՝ երկայն՝ հաստատուն է:

Կաթին ընդհանուր
յատկութիւնք ո-
րո՞նք են:

Կաթը ճերմակ՝ հեղուկ՝ բարեխառն՝ հա-
մեղ է:

Տերեւի մ'ընդհա-
նուր յատկու-
թիւնք որո՞նք են:

Տերեւը կանաչ է՝ դիմահար՝ բոլորակ կամ
երկայն, հաստատուն, ողորկ կամ անհարթ՝
փայլուն կամ աղօտ:

Մարմարիտին ընդ-
հանուր յատկու-
թիւնք որո՞նք են:

Մարմարիտը ճերմակ է, սեւ, դեղին,
կարմիր կամ կանաչ. հաստատուն է՝ կարծր՝
պաղ և յղկելի:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Գետի մ'ընդհանուր
յատկութիւնք որո՞նք են :

Գետն անգոյն է . հեղուկ՝ պաղ՝ արագ՝
անհոտ և անհամ :

Մով գետիկի մը ընդ-
հանուր յատկու-
թիւնք որո՞նք են :

Մով գետիկ մը դեղին է՝ դիմահար՝ բու-
րրակ՝ կակուղ՝ ամաք՝ հոտաւետ՝ անուշ :

Պղնձէ տախտակի մը
ընդհանուր յատկու-
թիւնք որո՞նք են :

Պղնձէ տախտակ մը դեղին է՝ դիմահար՝
քառակուսի՝ հաստատուն՝ յղկեպլ :

Եկեղեցւոյ մ'ընդ-
հանուր յատկու-
թիւնք որո՞նք են :

Եկեղեցին լուսաւոր է՝ ընդարձակ՝ հաս-
տատուն :

Ձիու մ'ընդհանուր
յատկութիւնք որո՞նք են :

Ձին ճերմակ է՝ թուխ կամ սեւ , մեծ , ա-
րագ :

Ճանճի մը բզղիւնն
ինչպէս է :

Ճանճի մը բզղիւնը տկար է :

Անտառին շուկն
ինչպէս է :

Անտառին շուկը խուլ է :

Մելանին ընդհանուր
յատկութիւնները
որո՞նք են :

Մելանը սեւ է՝ հեղուկ՝ անհոտ՝ շատ անա-
խորժ համ մ'ունի :

Ձուրն ընդհանուր
յատկութիւնները
որո՞նք են :

Ձուրը հեղուկ է՝ անհամ՝ անհոտ՝ բարե-
խառն . ցրտին ազդեցութեամբը կը պնդա-
նայ և սառ կը կոչուի . ջերմութեան ազդե-
ցութեամբը՝ կազ կ'ըլլայ և շոգի կը կոչուի :

Աղիւսակի մ'ընդ-
հանուր յատկու-
թիւնք որո՞նք են :

Աղիւսակ մը սեւ՝ քառակուսի՝ հարթ՝ թե-
թեւ՝ սղորկ և պաղ է :

ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ Աս հրահանգս կրնայ ամեն առարկայից և ամեն էակաց վրայ ըլլալ՝ գրով կամ բանիւ , գծագրութեամբ ևն : Ատոնց վրայ զանազան շարադրութիւնք կրնան ըլլալ . այոնքն՝ «Փողոցի մը վրայ՝ կամ գործատան մը մէջ տեանուած զանազան առարկայից անուանք և ընդհանուր յատկութիւններն բեր» : Եւ կամ՝ «Ո՞ր պտուղը կայ կըր՝ չափաւոր մեծութեամբ և շքարի համով ևն» : Առաջին պիտի համարուի այն աշկերտը որ ամենէն ընդարձակ ցուցակը պիտի գրէ : Գծագրութիւնն ալ քովը աւելցնողին մըցանակ մը : Որչափ տղուն ստացած գաղափարը կ'աւելնան և ծանօթութիւնք կ'ընդարձակին՝ հնար եղած հրահանգաց թիւն այնպիսի կերպով կը բազմապատկի՝ որ զանոնք մի առ մի նշանակելն անհնար է :

Եւսուցչին երեւակայութիւնը զայն լրացնելու է : Անոնց կը մնայ նորանոր գործադրութիւններ հնարել , և մանաւանդ աշակերտաց հնարել տալ . այս տեսակ վարժութեանց մէջ տղայք շատ յաջողակ են և յաջողութեամբ կ'ընեն : Ահա քանի մ'այլ օրինակք .

1. Դասարանին մէջ . Ուսուցչիւր բոլորակ մը կը դծէ . ետքն աշակերտաց կը հարցնէ թէ այս ձեւին վրայ իրենց ե՞նչ բուռած է : Զորօրինակ՝ «Բոլորակը կոր դիծ մ'է , անիկայ կրնայ փայտէ կամ երկաթէ շրջանակ մը ներկայացնել թեթեւ՝ հաստատուն ևն» Եւ կամ՝ «Երկիրս ներկայացնել որ հաստատուն կարծր՝ փոփոխ բարեխառնութեամբ գունաւ մ'է :»

2. Երկարութեան արեւ . Ծառի մը կոճղը կրնայ հետեւեալ դիտողութեանց տեղի տալ : «Ծառի մը կոճղը բուսոյ մը բուսն է . այս բուսը հաստատուն ուղիղ փայտէ յղուելի՝ մութ՝ գորշագոյն՝ տերեւազարդ ևն է :»

3. Եարադրութիւնն գրաւոր կամ բերանացի . սպիտակ փայլուն՝ բոլորակ հարթ՝ հաստատուն՝ փոփոխական բարեխառնութեամբ առարկայ մը գտնել : Աշկերտը կը գտնէ որ պնակ մը կամ դրամ մ'է : Եթէ իրեն տրուած սահմանէն երկու կամ երեք զանազան առարկաներ կը գտնէ՝ տղուն կրնայ իւր վարժութիւն տրուել որ այն նման առարկայից իւրարմէ ինչ՞ով տարբերելը գտնէ . կամ իրեն կրնայ հարցուիլ . «Ի՞նչ դիտես պարտիզպանի մը , շան մը , կրակին ևն , վրայ :

ԳԼՈՒԽ Դ.

ՏԱՐԵՐԻ ԿԱՄ ՄԱՍՈՒՆԻ ԱՌԱՐԿԱՅԻՑ ԿԱՄ ԻՐԱՑ

ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ . Նախնթաց գլխոց մէջ , տղայն առարկայից և իրաց լուծումն բրաւ , մտօք զանոնք անջատելով իրենց գտնուած միջոցէն : Նոր յառաջագիմութեամբ մը հիմայ տղան առարկաներն և էակներն ինքնին պիտի տարբարդրէ իրենց էական մասանց մէջ զոր պարզ ուշադրութեամբ մը կրնայ գրանել և սովորական բառեր գործածելով : Խնդիրը տղուն բնական պատմութիւն կամ բնագիտութիւն ուսուցանել չէ . խնդիրը տղուն ՆԱՅԻԼ սորվեցնել է՝ որ լաւ ՏԵՍՆէ :

Իւր տարբազարական և բարդարական հրահանգք , վերջգրեալ բոլոր գիւտք և շարադրութեան վարժութիւնք , յեղյեղուելու՝ ընդլայնուելու՝ փոփոխուելու են ամենայն կերպով միշտ տղան յորդորելով ինքնին գտնելու և առաջարկելու նորանոր դիտողութիւններ :

29. Տ Ո Ւ Ն Ը
(ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹԻՒՆ)

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

Տան մը արտաքին մասունքը որո՞նք են :

Տան մ'արտաքին մասունքն են .

Տանիք ,

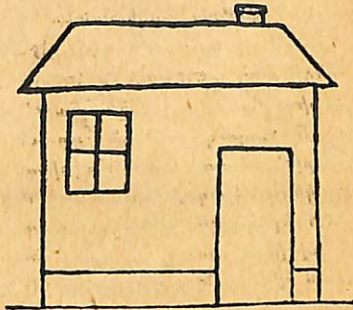
Պատերը ,

Պատուհանք ,

Դուռը ,

Հիմունք :

ԱՇԿԵՐՏԸ

Տան մը ներքին մասունքը որո՞նք են :

Տան մը ներքին մասունքն են . նկուզը՝ խոհանոցը՝ սենեակը՝ սանդուխը՝ վերնայարկը :

Սենեկի մը մասունքը որո՞նք են :

Սենեկի մը մասունքն են . պատերը՝ տախտակամածը՝ ձեղունը՝ պատուհանները՝ դարանները :

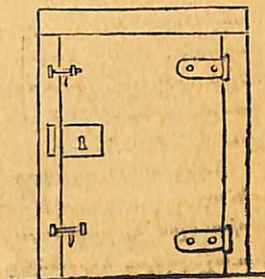
Որո՞նք են պատուհանի մը մասունքը :

Պատուհանի մը մասունքն են լուսանցույցն ու ապակիները :

Որո՞նք են դրան մը մասունքը :

Դրան մը մասունքն են .

- Բարաւորը ,
- Վերելակը ,
- Փեղկը կամ թեւը ,
- Նիւզ ,
- Ծխնիքը ,
- Փականք ,
- Սեամը ,

ԴԱՍԱՏՈՒՆ
Որո՞նք են աթոռի մը մասունքը :

ԱՇԿԵՐՏԸ

Աթոռի մը մասունքն են՝ վերելիկները ,

Նստոցը ,

Սիւնակները ,

Ոտքը :

Որո՞նք են կոռքի մը մասունքը :

Կոռքի մը մասունքն են . մետուկը՝ անիւնները՝ սունակը՝ սամիքը :

ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. Նոյնօրինակ հրահանգք կրնան ըլլալ գրքի՝ փռան, սեղանոյ, նստարանի, զմեռնի վրայ ևն :

30. Տ Ո Ւ Ն

ԲԱՂԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ բան մահճէ, բարձէ, վերմակէ և սաւանէ կը բաղկանայ :

Անկողինը կը բաղկանայ մահճէ, բարձէ, վերմակէ և սաւաններէ :

Ի՞նչ բան կը բաղկանայ զսպանակէ մը, թուացոյցէ մը և երկու աղէ :

Ժամացոյցները կը բաղկանան զսպանակէ թուացոյցէ և երկու աղէ :

Ո՞վ կը բաղկանայ կոթէ մը և շեղբէ մը :

Զմեռին՝ դանակն ու գերանդին կոթէ մը և շեղբէ մը կը բաղկանան :

Ի՞նչ բան կը բաղկանայ թերթերէ և ծածկոյթէ մը :

Գիրքն ու տետրը թերթերէ և ծածկոյթէ մը կը բաղկանան :

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ բան կը բաղկանայ երկու զիրար բաժ շեղբէ :

Մկրատը երկու զիրարած շեղբէ կը բաղկանայ :

Ի՞նչ բան երկաթէ մը և կոթէ մը կը բաղկանայ :

Բահն ու բրիչը երկաթէ ու կոթէ մը կը բաղկանան :

Ի՞նչ բան չորս ոտքէ և տախտակէ մը կը բաղկանայ :

Սեղանը տախտակէ ու չորս ոտքէ կը բաղկանայ :

Ի՞նչ բան վերելիկներէ՝ ձողերէ և յարդէ կը բաղկանայ :

Աթոռը վերելիկներէ՝ քանոններէ ու յարդէ կը բաղկանայ :

31. Տ Ո Ւ Ն Կ Ք

[ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ]

Ի՞նչ մասունքներէ կը բաղկանայ տունկ մը :

Տնկոյ մը գլխաւոր մասունքն հինգ հատ են :

Պտուղները ,

Ծաղիկները ,

Տերեւները ,

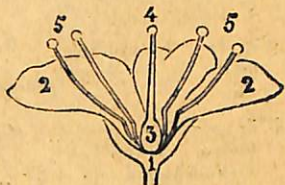
Յօղունը ,

Արմատը ,

Քանի՞ մասէ կը բաղկանայ ծաղիկ մը :

Ծաղիկ մը հինգ գլուխաւոր մասէ կը բաղկանայ :

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ բաժակը :

1. Բաժակը կը բաղկանայ կանանչ տերեւներէ որ թերթ կը կոչուին :

Ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ պսակը :

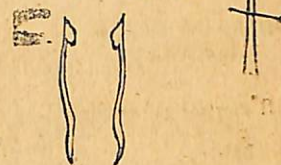
2. Պսակը գոյն զգոյն թերթերէ կը բաղկանայ :

3. Զուարանը՝

4. Սերմնախակը՝

Առէջքը :

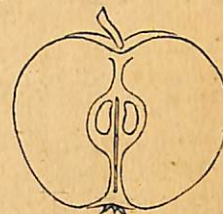
Խնձորի պէս բաղմուկորեզ պտուղ մը քանի՞ մասէ կը բաղկանայ :

Խնձորի պէս բաղմանադիճ պտուղ մը կը բաղկանայ .

1. Կեղեւէ ,

2. Մսէ ,

3. Նադիճ :

Դեղձի պէս միակուտ պտուղ մը քանի՞ մասէ կը բաղկանայ :

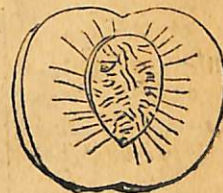
Դեղձի պէս միակուտ պտուղ մը կը բաղկանայ .

1. Մաշկէ ,

2. Մսէ ,

3. Կորզէ ,

4. Նուշէ :

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Աւելցան ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ

Աւելցոր պղտիկ տունկ մ'է որուն տերեւները երեք մասերէ են՝ և կը բաղկանայ արմատէ մը՝ ցողնէ մը՝ տերեւներէ և ծաղիկներէ:

32. Տ Ո Ւ Ն Կ Ք

ԲԱՂԱԴՐԱԿԱՆ ՈՃ

Ո՞ր ունի առէջք և սերմնափակ:

Առէջքն ու սերմնափակը՝ ծաղկի մը մատունքն են:

Ո՞ր պտուղները փայտեայ փոճով մ'ունենին:

Ընդոյզը՝ կաղնին ու նուշը փայտեայ փոճովի մը մէջ ամփոփուած են:

Ո՞ր ցողուն մը և տերեւներ ունի:

Տունկը՝ ցողուն մը և տերեւներ, արմատ մը և ծաղիկներ ունի:

Ո՞ր պտուղներն ողկուզածեւ հատիկներ ունին:

Խաղողն ու հաղարջն ողկուզածեւ կը պրտադարեն:

Ո՞ր պտուղները բազմաթիւ կորեակներ ունին:

Ելակը՝ ժոխն ու թուզը շատ մը կորեակներ ունին:

Ո՞ր ծաղիկնէ որ շատ կտրտուած կապոյտ փերթեր ունի:

Կապոյտ տերեփուկը շատ կտրտուած կապոյտ փերթեր ունի:

Ո՞ր պտուղը փշոտ բուճուճ մ'ունի:

Շագանակը փշոտ բուճուճ մ'ունի:

Մաղկին ո՞ր մասերը անբաժանելի են:

Չուարանն ու սերմնափակը՝ ծաղկի երկու անբաժանելի մասունքն են:

33. Կ Ե Ն Դ Ա Ն Ի Ք

[ՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ ՈՃ]

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Կենդանին ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ:

Ամեն կենդանի գլուխ մը՝ մարմին մը և տեղափոխութեան գործարաններ ունի:

Ձին ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ:

Ձիուն գլուխն երկայնածեւ է, ականջները սրածայր, մարմինը ստուար, վզին վրայ բաշ մ'ունի, գաւակը՝ ագի մը, չորս սրունք և անհերձ սմբակներ:

Ոչխարը ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ:

Ոչխարին գլուխը երկայն և ցցուած է, ականջները կարճ, մարմինը բոլորչի, չորս վրտիտ սրունք ունի, դմակը կարճ և կախուած, կճղակաբաշխ է և բուրդով ծածկուած:

Ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ կովը:

Կովուն գլուխը տափկած է, ականջները կարճ, երկու եղջիւր ունի, ստուար մարմին մը, չորս կարճ սրունք, կճղակաբաշխ է, վրանն ողորկ ու փայլուն, պոչը երկայն և կախուած և ձարէ ծոպով աւարտած:

Սկիւրն ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ:

Սկիւրին գլուխը նուրբ է, մարմինը երկայնածեւ և երկար ստեւով ծածկուած, չորս պղտիկ սրունք, ծայրերնին ձեռքի նման թաթիկներով և շատ երկայն տտուն մ'ունի:

Թռչունն ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ:

* Թռչուններն ունին փետուրներ, կտուց մը՝ երկու թեւ, երկու թաթ և տտուն մը:

Ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ աքաղաղը:

Աքաղաղին գլխուն վրայ բուռկ մը կայ, երկու կարճ թեւեր ունի, երկու բաւական երկայն սրունքներ՝ որոց ստորոտը բխտ մը կայ, հոփահրի ձեւով տտուն մը:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Քաղն ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ :

Քաղին կտուցը երկայն և տափակ է , մարմինն երկայնաձեւ , երկու ամենակարճ սրբունքներ ունի , թաթերն ափաձեւ են :

Գորտ մը բաղկացնող մասունքն որո՞նք են :

Գորտին գլուխը տափակ է , աչքները կը կոցած , չորս թաթ ունի՝ որոց երկու ետինները շատ երկայն :

Ձուկ մը բաղկացնող մասունքն որո՞նք են :

Ձուկը գլուխ մ'ունի երկու լսելօք , մարմնոյն վրայ լուղակներ կան , տտուն մ'ունի :

Մեղուն վրայ մաս նաւոր ի՞նչ գիտելիք կայ :

Մեղուն չորս թեւ և խայթոց մ'ունի :

34. Կ Ե Ն Դ Ա Ն Ի Ք

[ԲԱՂԱԴՐԱԿԱՆ ՈՃ]

Ո՞ր կենդանին է որ փոքր ձիւ մը կը նմանի բայց աւելի երկայն ականջներ ունի :

Էջը փոքրիկ ձիւ մը կը նմանի , բայց անկէ շատ աւելի երկայն ականջներ ունի :

Ո՞րն է այն փոքր կենդանին որ երկայն ցուռ կ'մաղ ունի ու կը հաջէ :

Շունն է որ կը հաջէ :

Ո՞ր կենդանին գորտի կը նմանի բայց աւելի ստուար մարմին ունի և ամենակարճ թաթեր :

Գօղօջը գորտի կը նմանի , բայց մարմինն աւելի ստուար է և թաթերը ամենակարճ :

Ո՞ր կենդանին են որ թաթով կամ թեւով շարժելու տեղ սողալով կ'երթան :

Օձը՝ քարբը՝ իժը՝ լրտուն սողալով կ'երթան :

Ո՞ր կենդանին խոշոր մեղուի մը կը նմանի :

Բոռը խոշոր մեղուի մը կը նմանի :

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ո՞ր կենդանին բաղէ մ'աւելի խոշոր և ստուար է՝ բայց անոր կը նմանի :

Մագը բաղի մը կը նմանի . բայց անկէ աւելի մեծ ու ստուար է :

Ո՞ր կենդանին քաղցր կը նմանի , և բըռնելու սրտունը նուազ գեղեցիկ :

Հաւն աքաղաղին կը նմանի . բայց բըռնելու տաունը նուազ գեղեցիկ են :

Կճղակարաշի կենդանին որո՞նք են :

Եղն ու կովը , ոչխարները , գառն և այծերը կճղակարաշի են :

35. Մ Ա Ր Դ

[ՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ ՈՃ]

Մարդու երեսը քանի՞ մասերէ կը բաղկանայ :

Մարդու երեսը ութ էական մասերէ կը բաղկանայ՝ որ են :

- Ճակատը ,
- Երկու աչքները ,
- Երկու ականջները ,
- Քիթը ,
- Բերանը ,
- Կզակը :X

Ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ մարդու մարմինը :

Մարդկային մարմնոց գլխաւոր մասունքն են գլուխը՝ վիզը՝ իրանը՝ երկու բազուկները՝ երկու սրունքը :

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Գլուխն ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ:

Գլխուն մասունքն են երեսը և գանկը:

Բազուկն ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ:

Բազկին հինգ մասունքն են ուսը՝ տիգբը՝ ծղիբը՝ դաստակը՝ ձեռքը:

Ձեռքն ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ:

Ձեռաց մասունքն են, ափը և հինգ մասունք, որ կը կոչուին բոյթ՝ ցուցամատ՝ միջնամատ՝ մատնեմատ և ճկոյթ:

Մասն ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ:

Մատը երեք խազ ունի և եղնգամբ կաւարտի:

Իրանն ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ:

Իրանին երկու մասունքն են կուրծքը և փորը:

Սրունքն ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ:

Սրունկից չորս մասունքն են զիստը՝ ազգբը՝ ոլբը՝ ոտբը:

Ուտքն ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ:

Ոտից մասունքն են ներբանը՝ գարշապարը՝ և հինգ մատերն որ եղնգամբ կաւարտին:

Որո՞նք են բերնին մասունքը:

Բերնին մասերն են երկու շրթունքը՝ բերնին մէջն են ակուաներն ու լեզուն:

Որո՞նք են աչաց մասունքը:

Աչաց մասունքն են սառնենին՝ պտուղը և բիբը. անոնց վրայ կը տարածուին կոպք կամ արտեւանունք որ թարթիչներով եղերած են և յօնիւք պատասպարուած:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. Այս հրահանգին վրայ զորոքինակ քիթ մը, աչք մը, Բերն մը, և լին. առանձին գծագրել, կամ ասոնց ուրուագիծը տրուելով՝ անունը խնդրել. Այս հրահանգը այնչափ աւելի օգտակար կ'ըլլայ՝ որչափ տղայք երեսնց գծագրութեան համար ունեցած բնական միտումը՝ տձեւ և անճոռնի դէմքեր գծագրելով չեն եղծաներ:

36. Մ Ա Ր Գ

[ԹԱՂԱԴՐԱԿԱՆ ՈՅ]

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ո՞ւր կը տեսնես երկու աչք և երկու ունդունք:

Մարդուն երեսին վրայ երկու աչք և երկու ունդունք կան:

Ո՞ւր կը տեսնես կուրծքն և փորը:

Կուրծքն և փորը իրանին մասունքն են:

Ո՞ւր կը տեսնես ցուցամատը:

Ցուցամատը ձեռքին երկրորդ մասն է, բութեն սկսեալ. անունէն կիմացուի որ բան մը ցուցնելու կը գործածուի:

Ո՞ւր կը տեսնես երեսն ու գանկը:

Մարդուս գլուխը երես մը և գանկ մ'ունի:

Ո՞ւր կը տեսնես ազգբը:

Ազգբը սրունկից մէկ մասն է:

Ո՞ւր կը տեսնես խազբը:

Մատերուն ու խազը խազը կը կոչուին:

Ո՞ւր կը տեսնես գարշապարը:

Գարշապարը ոտից մէկ մասն է:

Ո՞ւր կը տեսնես բերնը:

Բիբն աչաց մէկ մասն է:

Ո՞ւր կը տեսնես եղունգը:

Ձեռաց և ոտից մասունքն եղնգամբ կաւարտին:

Ո՞ւր կը տեսնես գատակը:

Ձեռաց և բազկի մէջտեղի յօդուածը գատակ կը կոչուի:

Ո՞ւր կը տեսնես սառնենին:

Սառնենին աչաց մէկ մասն է, և ընդհանրապէս ճերմակ կ'ըլլայ:

ԳԼՈՒԽ Ե.

ՆԱԽՆԱԿԱՆ ՆԻՒԹ ԻՐԱՅ

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. Նախ տղոց բացատրելու է որ տեսած
և գործածած բաներնուն շատը մարդկային աշխատութեան արգասիքն են, և
այս աշխատութիւնը կը կոչանայ բնութեան մեղի ընձեռած տարերքը՝ որ մեզի
համար նախնականն է՝ եւ կերպարանափոխ ընելու՝ դանձուք բաղադրելով կամ ձե-
ւակերպելով՝ և մեր գործածութեան սեփականելու:

Տղան աս բառը կրնայ հասկնալ եթէ՝ օրինակի համար՝ երբ շունչան մը ցը-
ցունելով՝ որ քայտի կտոր մ'է ճախրագործէ բանուած, բանալի մը՝ որ երկու կը-
տոր մ'է դարբնէ մը յերկրուած, զոյգ մը Բրքէ գուլպայ մօրմէն հիւսուած,
երես մեկնուի որ քայտէ՝ երկու՝ Բրքէ նախնական նիւթեր են:

Աշխատութեան կարգը նախնիաց դասուց յար և նման է. Ա. Բարձրածայն
ընթերցումն. Բ. Սերտողութիւն. Գ. Հարց պատասխանով արտասանութիւն Գ.
Գրաւոր և բերանացի հրահանգք. Ե. Գծագրութիւն. Զ. Շարադրութիւն. Է.
Ա. ձեռնըգործածութիւնք՝ ի շրջադայութեան և ի խօսակցութեան, և ըն:

37. Պ Ա Ր Տ Է Զ, Փ Ո Ղ Ո Յ Ե Ի Տ Ո Ւ Ն

ԴԱՍԱՏՈՒՆ	ՄԵԿԵՐՏԸ
Ի՞նչով կը շինուի տունը:	Տունը շինուած է փայտով՝ բուռով՝ քա- րով՝ երկաթով և աղիւսով:
Պատերն ինչո՞վ կը շինուին:	Պատերը կը շինուին որմնաքարերով՝ շաղա- խով և բուռով:
Ինչէ՞ շինուած է բահլը:	Բահլը փայտէ և երկաթէ շինուած է:
Ինչէ՞ շինուած է ցնցուղը:	Գնցուղը շինուած է պղնձէ՝ զինկէ կամ թիթեղէ:
Ինչէ՞ շինուած է թաղարը:	Թաղարը թրծուն հողէ շինուած է:
Ինչէ՞ շինուած են մայթերը:	Մայթերը որձաքարէ կամ կուպրէ կը շին- ուին: †

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ՄԵԿԵՐՏԸ

Ջրհորի չուանն ին- չէ՞ կը շինուի:	Ջրհորի չուանը կանեփէ է:
Սակառն ինչէ՞ կը շինուի:	Սակառն ողորէ է:
Քուրձն ինչո՞վ կը շինուի:	Քուրձը խորգէ շինուած է:
Սալարկը ինչէ՞ շին- ուած է:	Սալարկը կոպիճէ կամ որձաքարէ կը շինուի:
Սանդուխը ինչէ՞ շին- ուած է:	Սանդուխը փայտաչէն կամ քարաչէն է:
Տանիքն ինչէ՞ շին- ուած է:	Տանիքը կղմխտրով՝ աղիւսով՝ զինկով կամ յարդով ծածկուած է:
Տախտակամածն ին- չէ՞ շինուած է:	Տախտակամածը կաղնույ եղենի կամ կա- ղամախի տախտակներով շինուած է:
Պատուհանը ինչո՞վ շինուած է:	Պատուհանը փայտեայ է. անոր մէջ ապա- կիներ անցած են՝ որովք գամերով կամ սո- սընձով հաստատուած են:
Կտրիչն ինչէ՞ շին- ուած է:	Կտրիչը երկաթէ կամ պողպատէ է:
Պարարտութիւնն ինչո՞վ շինուած է:	Պարարտութիւնը բուսոց և ընտանի կեն- դանեաց բոլոր մնացորդներովը կը բաղկանայ:
Վառարանին փող- րակներն ինչէ՞ շին- ուած են:	Վառարանին փողրակները թրծուն հողէ՝ թանազէ կամ զինկէ շինուած են:
Թին ի՞նչ բանէ է:	Թին ամբողջ փայտէ կամ երկաթէ է՝ փայ- տէ կոթով մը:

38. Ե Կ Ե Ղ Ե Յ Ի Ն, Դ Պ Ր Ո Յ Ը, Ս Ե Ն Ե Ա Կ Ը

Խորանն ինչէ՞ է:	Խորանը քարէ՝ կճէ կամ փայտէ է:
Սեւ տախտակն ին- չէ՞ է:	Սեւ տախտակը փայտէ՝ հերձաքարէ կամ մոմորէ է:
Վարագոյրն ինչէ՞ է:	Վարագոյրը բրդեայ կամ բամբակեայ կեր- պատէ է:

ԱՇԿԵՐՏԸ

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

Հայելին ինչէ՞ է:
 Խաչն ինչէ՞ է:
 Նստարանն ինչէ՞ է:
 Մատիտն ինչէ՞ է:
 Գեղքն ինչէ՞ է:
 Անկողինն ինչէ՞ է:
 Չանդակն ինչէ՞ է:
 Գրակալն ինչէ՞ է:
 Աւելն ինչէ՞ է:
 Ճօճանակն ինչէ՞ է:
 Վառարանն ինչէ՞ է:
 Անկողնի բարձն ու սնարքն ինչէ՞ են:
 Դարանն ինչէ՞ է:
 Տաշան ինչէ՞ է:
 Շրջանակն ինչէ՞ է:
 Աթոռն ինչէ՞ է:
 Չահերն ինչէ՞ են:
 Գրին ինչէ՞ է:
 Կաղամարն ինչէ՞ է:

Հայելին ապակի մ'է որուն մէկ կողմը անաղ բառած է:
 Խաչը փայտէ՛, քարէ կամ մետաղէ մ'է:
 Նստարանը փայտէ է և երբեմն երկաթէ:
 Մատիտը փայտի մէջ հալած կապար է:
 Գեղքը թղթէ է:
 Անկողինը կտառով մը պտտած բրդէ է:
 Չանդակը մեղաղէ է:
 Գրակալը կաշնոյ փայտէ է:
 Աւելը ցարասիտէ կամ ձարէ է:
 Ճօճանակը պղնձէ կամ փայտէ է:
 Վառարանը մարմարիանէ՛, քարէ՛, աղիւսէ կամ հողէ է:
 Անկողնի բարձն ու սնարքը բրդէ՛, յարդէ կամ փեարէ են:
 Դարանը տեսակ տեսակ փայտերէ կրնայ շինուիլ, ինչպէս է եղելին՝ կաղամարն՝ կաղնի:
 Տաշարը փայտէ կամ զինիէ է:
 Շրջանակը սպիեղօժ փայտէ է:
 Աթոռը փայտէ և կնիւնէ է:
 Չահերն սպիեղօժ կամ արծաթաղօժ պղնձէ են:
 Գրին երկաթէ՛ փայտէ կամ թուշնոյ մը փետրէն է:
 Կաղամարը կապարէ՛ փայտէ՛, ապակիէ կամ յախճապակիէ է:

39. Խ Ո Հ Ա Ն Ո Յ Ե Ի Ս Ն Ո Ի Ն Դ Ք

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Կճիճը ինչէ՞ է:
 Հացն ինչէ՞ է:
 Խաչիկնն ինչէ՞ է:
 Շամփուրն ինչէ՞ է:
 Շենն ինչէ՞ է:
 Աղբուրն ինչէ՞ է:
 Գարեջուրն ինչէ՞ է:
 Կրակի թին ինչէ՞ է:
 Ինչէ՞ է եղինձը:
 Թուայքն ինչէ՞ է:
 Կարազն ինչէ՞ է:
 Գինին ինչէ՞ է:
 Ածուխն ինչէ՞ է:
 Ճրագն ինչէ՞ է:
 Կաթսան ինչէ՞ է:

Կճիճը թրծուն և ապիկեալ կառէ է:
 Հացն աղիւրով կը շինուի:
 Խաչիկնը կը պայտկած պղնձէ է:
 Շամփուրը կտած երկաթէ է:
 Շինն ապակիէ է:
 Աղբուրն աղիւսէ և կամ քարէ է:
 Գարեջուրը գարիով և հումելով շինուած է:
 Կրակի թին երկաթէ է:
 Ինչինձը խզով եփուած կերակուր մ'է:
 Թուայքը հողէ կամ ձուրուած երկաթէ է:
 Կարազը ծեծուած կաթ է:
 Գինին խաղողէն կը հանեն:
 Ածուխը կէս մրկած փայտ է:
 Ճրագը մամի և ճարպի խառնուրդ մ'է:
 Կաթսան պղնձէ է:

40. Հ Ա Ն Դ Ե Բ Չ Ք, Գ Ո Ր Ծ Ի Ք Ե Ի Ա Ն Օ Թ Ք

Կօշիկներն ինչէ՞ են:
 Թաշկինակներն ինչէ՞ են:
 Խարտոցն ինչէ՞ է:
 Շապիկն ինչէ՞ է:
 Մատնին ինչէ՞ է:
 Կոճակներն ինչէ՞ են:
 Մուրճն ինչէ՞ է:
 Չեռնոցներն ինչէ՞ են:

Կօշիկները կաշիէ են:
 Թաշկինակները կտառէ՛ բամբակէ կամ մետաքսէ են:
 Խարտոցը պողպատեայ է:
 Շապիկը կտառէ կամ տպածոյէ է:
 Մատնին արծաթէ կամ սպիիէ է:
 Կոճակներն տաշի՛ փայտէ կամ մետաղէ են:
 Մուրճն երկաթէ է փայտեայ կոթով մը:
 Չեռնոցները մորթէ կամ բրդէ՛ թելէ կամ բամբակէ են:

ԴԱՍՍՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ձկնորսին կուղն ինչէ՞ է: Ձկնորսին կուղը ձարէ է, անոր ծայրը կարթ մը կայ որուն խանձը դրած է:

Սունապաններն ինչէ՞ են: Սունապանները կտաւէ՝ ասուէ կամ մորթէ են:

Ստուր ինչէ՞ է: Ստուր կաղնոյ կամ կաղամախի փայտէ է:

41. Ք Ա Ր Ե Ր , Փ Ա Յ Տ Ե Ր Ե Ի Մ Ե Տ Ա Ղ Ն Ե Ր

Ի՞նչ տեսակ քարեր գործածել կը տեսնես: Գործածել տեսած քարերս են որմնաքարը, երկանաքարը, հատաքարը, որձաքարը և կոպիձը:

Քարի տեղ երբեմն ի՞նչ կը գործածեն: Երբեմն քարի տեղ աղիւս կը գործածեն:

Ի՞նչ փայտեր գործածել կը տեսնես: Ամենէն սովորական փայտերն են եղեւինը, կաղամախը, կաղնին, ընգուզենին և կահենին:

Փայտի տեղ երբեմն ի՞նչ կը գործածուի: Շէնքերուն մէջ երբեմն փայտի տեղ երկաթ կը գործածուի:

Փայտը գլխաւորապէս քանի՞ ձեւով կը կտրուի: Փայտը երկու ձեւով կը կտրուի՝ գլխաւորապէս, տախտակի և գերանի:

Մետաղներն պէս կրնան սուրը: Մետաղները կրնան դասուիլ գործածական մետաղներու և թանկագին մետաղներու:

Գործածական մետաղներն որո՞նք են: Գործածական մետաղներն են երկաթ՝ արոյ՝ պղինձ՝ զինկ՝ կապար և անագ:

Թանկագին մետաղներն որո՞նք են: Թանկագին մետաղներն են ոսկի՝ արծաթ և բլագին:

Մետաղներուն գործածութեանը մէջ ի՞նչ տարբերութիւն կը տեսնես: Գործածական մետաղներով աւելի մեծ առարկաներ կը շինուին քան թէ թանկագին մետաղներով:

42. Ք Ա Ղ

ԴԱՍՍՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Քարով և բռով ի՞նչ կը շինուի: Քարով և բռով տուն կը շինուի:

Տակառագործն ի՞նչ կը գործածէ: Տակառագործը փայտ կը գործածէ,

Կահենիով ի՞նչ կը շինուի: Կահենիով պղտի կահեր կը շինուին:

Կաղնոյ փայտով ի՞նչ կը շինուի: Կաղնոյ փայտով կը շինուին նստարաններ և սեղանի սպասուց դարաններ:

Թանկագին մետաղներով ի՞նչ կը շինուին: Թանկագին մետաղներով գոհարազարդեր կը շինուին:

Կաշիով ի՞նչ կ'ըլլայ: Կաշիով կը շինուին կօշիկը, սունապանք, մուճակք, ձիու կաղմածք:

Սպակով ի՞նչ կ'ըլլայ: Սպակով կը շինուին շիշեր՝ գաւաթներ և ապակիներ:

Ստուիով ի՞նչ կը շինուի: Ստուիով տաք պահող հանդերձք կը շինուին:

Մետաքսով ի՞նչ կը շինուի: Մետաքսով աղելու դիպակներ կը շինուին:

Պղնձով ի՞նչ կը շինուի: Խոհանոցի պղնձէ անօթքն են սանը՝ կոնքը՝ կաթասն և շեռնոցը:

Ուռիով ի՞նչ կը շինուի: Ուռիով կը շինուին սակառիք և կայթք:

Մարմարիոնէ ի՞նչ կը շինեն: Մարմարիոնէ շինուած ամենէն ծանօթ առարկաներն են խորանք և արձաններ:

Արծթով ի՞նչ կը շինուի: Արծթով կը շինուին գրամը, զանազան ընտանեկան անօթք և գոհարազարդք:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Փայտով և երկաթով
Ի՞նչ կը շինուի:

Փայտով ու երկաթով կը շինուին գուռը
և ընդ հանրապէս ամեն գործիք ուրազ խար-
տոյ՝ սղոյ՝ բահ՝ բրին՝ արօր:

Կաւով Ի՞նչ կը շի-
նուի:

Կաւով կը շինուին շատ մը առանին և խո-
հանոցի անօթներ, ինչպէս պտուկ՝ կճիճ՝
տապակ՝ կարաս:

Յորենով Ի՞նչ կը շի-
նուի:

Յորենը կ'աղան ալիւր շինելու համար:

Ալիւրով Ի՞նչ կը շի-
նեն:

Ալիւրով հաց կը շինուի:

Կոպղարարն Ի՞նչ կը
գործածէ:

Կոպղարարն երկաթ կը գործածէ:

Ի՞նչ կը գործածէ
յարկերը:

Յարկերը կը գործածէ կզմիտոր՝ աղիւս՝
ղինկ կամ յարդ:

Ի՞նչ կը գործածէ
որմնադիրը:

Որմնադիրը կը գործածէ քար և շաղախ:

Դերձակն Ի՞նչ կը
գործածէ:

Դերձակը կը գործածէ ասուի՝ կերպաս՝
դերձան՝ ասեղ և մկրատ:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. Նոյնօրինակ հրահանգք:

ԳԼՈՒԽ Զ.

ՊԱՏՃԱՌԻ ԵՒ ՀԵՂԻՆԱԿԻ ԱՌԱՐԿԱՅԻՅ

43. ՏՈՒՆ ԵՒ ԱՌՅՆԻՆ ԿԱՀՔ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ո՞վ կը շինէ տան
մը յատակագիծը:

Ճարտարապետը տան յատակագիծը կը շի-
նէ և աշխատութիւնները կը սնուցին:

Ո՞վ կը փորէ հիմուն-
քը:

Հողափորը տան հիմունքը կը փորէ:

Ո՞վ կը զետեղէ գե-
րանները:

Հիւսը գերանները կը տաշէ և կը զետեղէ:

Ո՞վ կը շինէ սանիքը:

Յարկերը տանիքը կը շինէ:

Ո՞վ կը շինէ դարան-
ներն ու գլորոցները:

Ատաղձագործը դարաններն ու գլորոցները
կը շինէ:

Ո՞վ կը շինէ պա-
տահանը:

Հիւսնը կը շինէ պատահանը, դարբինը
զոյն երկաթով կը գրուագէ, տպակեգործը
ապակիները կ'անցընէ:

Ո՞վ կը շինէ պար-
զունակը:

Դարբինը փակակը կը շինէ և կը տե-
ղաւորէ:

Ո՞վ կը շինէ ակութը:

Պղնձագործն ակութը կը շինէ:

Ո՞վ կը մաքրէ ծխանը:

Գործաւոր մը կը մաքրէ ծխանը աւելով մը
ձանձախարիթը թօթափելով:

Ո՞վ կը շինէ վարա-
գործը:

Օթոցարարը կը շինէ և կը զետեղէ վարա-
գործը:

Ո՞վ կը շինէ սաւան-
ներն ու ճերմկե-
ղենները:

Ոստայնակը ու կտաւագործը կը շինեն
ճերմկեղեններն ու սաւանները:

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ո՞վ կը շինէ ամօռն-
շէրը :
 Ո՞վ կը շինէ շէշերը :
 Ո՞վ կը շինէ դանակ-
շէրը :
 Ո՞վ կը շինէ հայե-
լին :
 Ո՞վ կը շինէ կանթե-
ղը :
 Ո՞վ կը շինէ սակա-
սիները :
 Ո՞վ կը յարդարէ ամ-
թոռները :
 Ո՞վ կը շինէ անօթ-
շէրը :
 Ո՞վ խնամ կը տանի
տապաստակաց :

Ճախրագործն ամօռները կը շինէ :
 Ապակեգործը շէշերը կը շինէ :
 Կտրոցագործը դանակները կը շինէ :
 Հայելագործը հայելին կը շինէ :
 Կանթեղագործը կանթեղը կը շինէ :
 Կողովագործը սակասիները կը շինէ :
 Կահագործն ամօռները կը շինէ :
 Բրուան անօթները կը շինէ :
 Լպուտը կը շինէ և խնամ կը տանի տա-
պաստակաց :

44. Ե Կ Ե Ղ Ե Յ Ի Ե Ի Գ Ա Ս Ա Ր Ա Ն

Ո՞վ կը մատակարար-
է կրօնական կըր-
թութիւնները :
 Ո՞վ կ'երգէ դասուն
մէջ :
 Ո՞վ կը շինէ խաչն
ու ջահերը :
 Ո՞վ կը շինէ և կը
բանդակէ խորանը :
 Ո՞վ կը վառէ մոմերը :
 Ո՞վ կը գծագրէ
պատկերները :
 Ո՞վ դաս կուտայ :
 Ո՞վ գերբը կը շա-
րագրէ :
 Գրոց թերթերը ո՞վ
կը հաւաքէ :
 Ո՞վ կը շինէ գմելինը :

Քահանայն կրօնական կրթութիւնը կը մա-
տակարարէ :
 Տիրացուներն ու տղայք կ'երգեն դասուն
մէջ :
 Ոսկերիչը խաչն ու ջահերը կը շինէ :
 Քարահատը խորանը կը շինէ և կը քանդակէ :
 Լուսարարը մոմերը կը վառէ :
 Նկարիչը պատկերները կը գծագրէ :
 Վարժապետը դաս կուտայ :
 Մատենագիրը գերբը կը շարագրէ :
 Տետրոզն և կազմարարը գրոց թերթերը
կը հաւաքեն :
 Կտրոցագործը գմելինը կը շինէ :

45. Խ Ո Հ Ա Ր Ա Ն Ե Ի Ս Ն Ո Ի Ն Դ Ք

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ո՞վ կը շինէ սանը :
 Ո՞վ կը շինէ կաւէ
պտուկը :
 Ո՞վ կը շինէ փուռը :
 Ո՞վ կը շինէ աղ-
բիւրը :
 Ո՞վ կ'եփէ ապուրը :
 Ո՞վ կը շինէ գինին :
 Ո՞վ կը շինէ հացը :
 Ո՞վ կը շինէ շաքա-
րեղէնները :
 Ո՞վ կը շինէ կարագը :
 Ո՞վ կը շինէ կար-
կանդակները :
 Ո՞վ կ'ածէ հաւկիթ-
շէրը :
 Ո՞վ կ'աթ կ'ընձեռէ :

Պղնձագործը սաները կը շինէ :
 Բրուտը կաւէ պտուկը կը շինէ :
 Որմնագիրը փուռը կը շինէ :
 Աղբերագործն աղբիւրը կը շինէ :
 Խոհարարն ապուրը կ'եփէ :
 Հնձանահարը գինին կը շինէ :
 Հացագործը հացը կը շինէ :
 Շաքարագործը շաքարեղէնները կը շինէ :
 Գիւղացին կարագը կը շինէ :
 Ծալարարը կարկանդակները կը շինէ :
 Հաւը հաւկիթները կ'ածէ :
 Կովը կ'ընձեռէ կ'աթը՝ զոր հովիւը կը կլթէ
և անով կարագ և պանիր կը շինէ :

46. Դ Ա Շ Տ Ե Ի Ա Ն Տ Ա Ռ

Ո՞վ կը մշակէ ծա-
ղիկներն ու բան-
ջարեղէնները :
 Ո՞վ կը տնկէ ծառերը :
 Ո՞վ խուրձերը կը կա-
պէ :
 Ո՞վ կը կարէ յարդը :
 Ո՞վ կը վարէ արօրը :
 Ո՞վ կը կարէ ցորենը :

Պարտիզպանը ծաղիկներն և բանջարները
կը մշակէ :
 Ծառատածը ծառերը կը տնկէ :
 Փայտահարը խուրձերը կը կապէ :
 Արտունձը յարդը կը կտրէ :
 Մշակն արօրը կը վարէ :
 Հնձողը ցորենը կը կտրէ :

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ.

Ո՞վ կը վաճառէ ցո-
րենը:
Ո՞վ կ'աղայ ալիւրը:
Ո՞վ կը ժողկէ խա-
ղաղը:
Ո՞վ կը բռնէ թոնը:
Ո՞վ կ'ըսպաննէ նա-
պաստակները:
Ո՞վ կը գողնայ լեռ-
ներու վրայ:
Ո՞վ կը շինէ պանիւրը:
Ո՞վ կը կթէ կովերը:
Ո՞վ կը խնամէ ոչ-
խարները:
Ո՞վ կ'օգնէ հովուին:
Ո՞վ կը շինէ սահա-
ւինները:
Ո՞վ կը շինէ կաղ-
մածները:

Ագարակին տէրը ցորենը կը վաճառէ :
Ջազայպանն ալիւրը կ'աղայ :
Այգեկիւթը խաղաղը կը ժողկէ :
Չինորը թոնը կը բռնէ ,
Որսորդը նապաստակները կ'ըսպաննէ :
Աւաղակը լեռներուն վրայ կը գողնայ :
Հովիւը պանիւրը կը շինէ :
Կովկիթը կովերը կը կթէ :
Հովիւը ոչխարները կը խնամէ .
Շունը հովուին կ'օգնէ :
Կողովագործը սահաւինները կը շինէ :
Համետագործը կաղմածները կը շինէ :

47. Կ Ե Ն Դ Ա Ն Ի Ք Ե Ի Մ Ա Ր Դ

Ո՞վ կը խնամէ ձին :
Ո՞վ կը բուժէ ձին և
շունը:
Ո՞վ կը պատրաստէ
մարդուս սնունդը:
Ո՞վ կը պատրաստէ
մարդուս ճերմկե-
ղենները:
Ո՞վ կը շինէ մար-
դուս զգեստները:
Ո՞վ կը պատրաստէ
կաշին:

Չիագարմանը ձին կը խնամէ :
Պայտառը ձին և շունը կը բուժէ :
Խոհարարը մարդուս սնունդը կը պատ-
րաստէ :
Կտաւագործը ճերմկեղենները կը պատ-
րաստէ :
Դերձակը մարդուս զգեստները կը շինէ :
Խաղախորդը կաշին կը պատրաստէ :

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ո՞վ կը շինէ և կ'ուղ-
ղէ ճօճանակները:
Ո՞վ կը ներկէ կեր-
պասները:
Ո՞վ կը շինէ և կը
վաճառէ գոհարա-
ղարդերը:
Ո՞վ կը լուսայ ճերմը-
կեղենները:
Ո՞վ կը խնամէ հե-
ւանդները:
Ո՞վ մեր հողին առ-
Ստուած կը բարձ-
րացնէ:

Ճամագործը կը շինէ և կ'ուղղէ ճօճանակ-
ները :
Ներկարարը կը ներկէ կերպասները :
Ախագործը կը շինէ և կը վաճառէ գո-
հարաղարդերը :
Լուսարարը ճերմկեղենները կը լուսայ :
Բժիշկը հիւանդները կը խնամէ .
Քահանայն մեր հողին առ Ստուած կը
բարձրացնէ :

48. Ք Ա Ղ

Ի՞նչ կ'ընէ վարժա-
պետը:
Ի՞նչ կ'ընէ որսորդը:
Ի՞նչ կ'ընէ մշակը:
Ի՞նչ կ'ընէ սյդե-
գործը:
Ի՞նչ կ'ընէ հնձանա-
հարը:
Ի՞նչ կ'ընէ թղթա-
վաճառը:
Ի՞նչ կ'ընէ լուսա-
բարը:
Ի՞նչ կ'ընէ ապակե-
գործը:
Ի՞նչ կ'ընէ ճարտա-
բապետը:
Ի՞նչ կ'ընէ յարկեւը:

Վարժապետը տղան կը կրթէ :
Որսորդը երէնները կ'ըսպաննէ :
Մշակն արօրը կը վարէ :
Սյդեգործն սյդին կը մշակէ :
Հնձանահարը գինին կը պատրաստէ :
Թղթավաճառը թուղթ և տետրակ կը ծախէ :
Լուսարարը եկեղեցւոյ մամերը կը վառէ և
դայն մարուր կը պահէ :
Ապակեգործը շիշերը՝ սրուակներն ու ա-
պակիները կը շինէ :
Ճարտարապետը տան յատակադիծը կը շի-
նէ և աշխատութիւնները կը տնօրինէ :
Յարկիչը տանիքը կը շինէ :

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ կ'ընէ սայլորդը:

Սայլորդը սայլը կը վարէ:

Ի՞նչ կ'ընէ ոստիկանը:

Ոստիկանը հասարակաց բարեկարգութեանը կը հսկէ:

Ի՞նչ կ'ընէ սպայն:

Սպայն զինուորները կը հրահանգէ և կը վարէ:

Ի՞նչ կ'ընէ կտրոցագործը:

Կտրոցագործը դանակ և զմելին կը շինէ:

Ի՞նչ կ'ընէ թանաքագործը:

Թանաքագործը կանթեղները կը շինէ:

Ի՞նչ կ'ընէ պատկերահանը:

Պատկերահանը պատկերները կը նկարէ:

Ի՞նչ կ'ընէ ապակեգործը:

Ապակեգործը պատուհաններուն ապակիները կ'անցընէ:

Ի՞նչ կ'ընէ մատենագիրը:

Մատենագիրը գրքեր կը շարագրէ:

Ի՞նչ կ'ընէ ծախսը:

Գրածախը գրքեր կը վաճառէ:

Ի՞նչ կ'ընէ հացագործը:

Հացագործը հաց կը շինէ:

Ի՞նչ կ'ընէ ներկարարը:

Ներկարարը լաթերը կը գունաւորէ:

Ի՞նչ կ'ընէ ջաղացպանը:

Ջաղացպանը ցորենը կ'աղայ:

Ի՞նչ կ'ընէ ձկնորսը:

Ձկնորսը տեսակ տեսակ ձկներ կ'որսայ:

Ի՞նչ կ'ընէ հովիւը:

Հովիւը ոչխարները կ'արածէ:

Ի՞նչ կ'ընէ փայտահարը:

Փայտահարը ծառերը կը կտրէ և խուրձ կը կապէ:

Ի՞նչ կ'ընէ բժիշկը:

Բժիշկը հիւանդները կը դարմանէ:

Ի՞նչ կ'ընէ ժամագործը:

Ժամագործը ժամացոյց կը շինէ, և զանոնք կը շտկէ:

Ի՞նչ կ'ընէ դատաւորը:

Դատաւորը դատերը կը լսէ, և իրաւանց համեմատ վճիռ կուտայ:

Ի՞նչ կ'ընէ խաղախորդը:

Խաղախորդը կաշին կը պտորատտէ:

Ի՞նչ կ'ընէ որսօնը:

Որսօնը որսերուն պահպանութեանը կը հսկէ:

ԳԼՈՒԽ Է.

ԱՆՕԹՔ ԵՒ ԳՈՐԾԻՔ

49. ՁԵՌԱՐՈՒԵՍՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏՔ

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ կը գործածէ որմնագիրը:

Որմնագիրը կը գործածէ տաշտը՝ ծեփիչը՝ լարը՝ թին և քանակը:

Ի՞նչ կը գործածէ ատաղձագործը:

Ատաղձագործին գործիքն են ուրագը՝ խարտոցը՝ անկիւնաչափն և կարկինը:

Ի՞նչ կը գործածէ հիւանդը:

Հիւանդ գործիքն են խարաբուղը՝ սղոցը՝ մուրճը՝ գամերը՝ գչերը՝ քերիչը և ագցանը:

Ի՞նչ կը գործածէ դարբենը:

Դարբենին գործիքն են կռանը՝ մամլակը՝ սայլը՝ դարբնոցը՝ խարտոցը՝ ագցանը և քերիչը:

Ի՞նչ կը գործածէ պատառագործը:

Պատառագործին գործիքն են մկրատը՝ ասեղներն և գամերը:

Ի՞նչ կը գործածէ պարտիզպանը:

Պարտիզպանին գործիքն են թի՛ բահ՛ բրիչ՛ արմուխ՛ ցնցուղ՛ հատիչ և սայլակ:

Ի՞նչ կը գործածէ խոհարարը:

Խոհարարին անօթքն են փուռը՝ պոյտերը՝ սանը՝ շերեփը՝ շամփուրը և կասկարայն:

Մշակն ի՞նչ կը գործածէ:

Մշակին անօթքն են արօրը՝ երկժանին և կամնը:

Ձկնորսն ի՞նչ կը գործածէ:

Ձկնորսին գործիքն են ուռկանը՝ կարթը:

Հովիւն ի՞նչ կը գործածէ:

Հովիւին անօթքն են ցուպը և խարաղանը:

Գերձակն ի՞նչ կը գործածէ:

Գերձակին անօթքն են ասեղները՝ մատնոցը՝ մկրատներն՝ հարթակը և մեղրաչափը:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Կարուակն Ի՞նչ կը գործածէ.

Կարուակին անօթքն են հերիւնը՝ մուրճը՝ հատիչը՝ սեպերը՝ ապցանը՝ կօշիկաքարչը՝ կաղպարները՝ մեաաքսը՝ դերձանն և ձիւթը :

Աշկերան Ի՞նչ կը գործածէ.

Աշկերան գործիքն են թուղթ՝ դրիչ՝ մելան՝ մատիտ՝ քանակ՝ կաւիճ՝ աղիւսակ և դերը :

Ճարտարապետն Ի՞նչ կը գործածէ.

Ճարտարապետը կը գործածէ մատիտը՝ գրբիչը՝ որդան կարմիրը՝ վրձինը՝ կարկինը՝ անխոնաչափը՝ Չինի մելանը :

Պատկերհանն Ի՞նչ կը գործածէ.

Պատկերհանը կը գործածէ ներկերը՝ վերձիններն և թաթը (ոնակը) :

50. ԿԻՐԱՌՈՒԹԻՒՆ ԴՈՐԾԵԱՅ ՆԻ ԱՆՕԹՈՅ

Ո՞վ ասեղ կը գործա.

Դերձակն և ձերմկեղէններ կտրողներն ասեղ կը գործածեն :

Ո՞վ մուրճ կը գործածէ.

Մուրճը հիւսան՝ առաղձագործին՝ գարնին գործիքն է :

Ո՞վ գրբիչ կը գործածէ.

Գաստուուն՝ աշկերտը՝ գրագիրը՝ ճարտարապետը՝ մատենագիրը գրբիչ կը գործածեն :

Ո՞վ թի կը գործածէ.

Որմնագիրը՝ պարտիզպանը՝ հաղափորը թի կը գործածեն :

Ո՞վ սղոց կը գործածէ.

Սղոցը հիւսան և առաղձագործի գործիք մէն է :

Ո՞վ կը գործածէ տաշաբ.

Որմնագիրը տաշաբ կը գործածէ :

Ո՞վ կը գործածէ կարկինը.

Հիւսնը՝ առաղձագործը՝ ճարտարապետը կարկինը կը գործածեն :

Ո՞վ կը գործածէ վրձինը.

Պատկերհանն և ճարտարապետը վրձին կը գործածեն :

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ո՞վ կը գործածէ կաւիճը.

Վարժապետն և աշկերտը կաւիճ կը գործածեն :

Ո՞վ գամ կը գործածէ.

Առաղձագործը՝ հիւսնը՝ դարբինը՝ կօշկակարը գամ կը գործածեն :

Ո՞վ կը գործածէ քերիչը.

Առաղձագործն և հիւսնը քերիչը կը գործածեն :

Ո՞վ կը գործածէ մատնոցը.

Դերձակն ու կար կարողը մատնոց կը գործածեն :

Ո՞վ կը գործածէ լարը.

Հիւսնը՝ տաղձագործը՝ որմնագիրը՝ ճարտարապետը լար կը գործածեն :

Ո՞վ կը գործածէ բրբիչը.

Հողափորն ու պարտիզպանը բրբիչ կը գործածեն :

Ո՞վ կը գործածէ արօրը.

Մշակն արօրը կը վարէ :

Ո՞վ կը գործածէ հատիչը.

Հատիչը կարուակի գործիք մէն է :

Ո՞վ կը գործածէ ցուպը.

Յուպը հովուի գործիք մէն է :

Ո՞վ կը գործածէ խարազանը.

Հովուը՝ սայլորդը՝ կառավարը՝ խարազան կը գործածեն :

ԳԼՈՒԽ Ը.

ԿԱՐԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՐԿԱՅԻՑ ԵՒ ԷՍԿԱՑ

51. Բ Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ը

ԳՍԱՍՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ.

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ օգը:

Օգը մարդուս՝ կենդանեաց և բուսոց շնչառութեան կը ծառայէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ հովը:

Հովը հողմադացքներն և առագաստաւոր նաւերը կը մղէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ արեւը:

Արեւն իր լուսովը զաշխարհ կը լուսաւորէ, և անով ամեն բան կրնանք տեսնել. անոր լուսովը ծաղիկները կը գունաւորին, և անոր տաքութեամբը պտուղները կը հասունանան:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ կրակը:

Կրակը կը լուսաւորէ՝ կը տաքցնէ և կ'այրէ. անով կերակուրնիս կ'եփենք:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ջուրը:

Ջուրը մեր ծարաւը կ'անցնէ և մեր կերակրոց եփուելուն կը ծառայէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ գետը:

Գետը դաշտերն և քաղաքները կ'սուռգէ, իր հոսանքը նաւերը կ'իջեցնէ և ջաղացքին անիւները կը դարձնէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ծովը:

Ծովն աշխարհէ աշխարհ հազորդակցութեան միջոց մ'է, անոր մէջը տեսակ տեսակ ձկուկը կ'աճին որ մեր սնունդն են:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ անձրեւը:

Անձրեւը դաշտերը կը պարտառացնէ, օգը կը զովացնէ և կը մայրէ. առուակներն և գետերը կը սնուցանէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ քարը:

Քարը տուն՝ եկեղեցի՝ արձաններ շինելու կը ծառայէ:

52. Զ Ը Բ Ա Ն Ո Ւ Ա Ծ Մ Ա Ր Մ Ի Ն Ք

ԳՍԱՍՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ փայտը:

Փայտով կը շինուին աները, կարասիքը, նաւերը. անով կրակ կը վառենք և ածուխ կը շինենք:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ երկաթը:

Երկաթով շատ մը անօթք և գործիք կ'ըլլան, ինչպէս դանակ՝ զմեզին՝ բահ՝ բրնձ մուրճ՝ փականք՝ բանալի:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ պղինձը:

Պղինձով անօթք՝ գործիք և շատ մը խոհանոցի սպասք, ինչպէս սան՝ կաթսայ՝ ծորակ՝ օղ՝ կոճակ՝ կղզակ և ըն կը շինուին:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ոսկին:

Ոսկուով կը շինուին դրամ և ամենէն թանկագին գոհարազարդք:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ բուրդը:

Բուրդ կը շինուի պատերը բուրու ծեփը:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ կրակը:

Կրակով կը շինուին սալարկները՝ մայրիկներն և աղօրեաց երկանաքարերը:

53. Տ Ո Ւ Ն Կ Ք

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ արմատը:

Արմատը տունը կը սնուցանէ գետնին տակէն խոնաւութիւնն ու պարարտութիւնը ծծելով:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ տերեւը:

Տերեւը տունը կը սնուցանէ շրջակայ օգը ծծելով:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ հունարը:

Հունարով կը վերածնանի բոյսն երբոր ցանուի:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ վառը:

Վշին ոճովը դերձան կ'ըլլայ, իր հունտէն իւղ կը հանուի:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ցորենը:

Ցորենի հատիկով կը շինուի հացը որով մարդ կը սնանի, անոր յարդը ձիուն ուտելիք և խշտիք կ'ըլլայ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ կաղնին:

Կաղնոյ փայտով շէնքեր կ'ըլլան, կեղեւովը կաշին կ'աղաղեն, բալուտովը խոզերը կը բուծուին:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ծառը:

Ծառը կրնայ տապարահար ըլլալ, քշտիլ, կեղեւատիլ, ածուխ դառնալ, շինից և կահուց համար յարդարուիլ. կանգուն կեցած ատեն շուքովն զմեզ կը զովագնէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ձիթապտուղը:

Ձիթապտուղը սնունդ մ'է, անկէ իւղ կը հանեն:

54. Կ Ե Ն Դ Ա Ն Ի Ք

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ շունը:

Շունը տան պահապանն է, հօտերուն առաջնորդը. որսը կը կեցնէ և կը բերէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ձին:

Ձին բեռ կամ ձիաւոր մը կը կրէ, կառք կը քաշէ, շինական գործոց կը գործածուի:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ կովը:

Կովուն կաթը՝ որով պանիր և կոփի կ'ըլլայ՝ մարդու սնունդ մ'է. իր մորթը՝ կաշի կ'ըլլայ. իր միսը՝ կերակուր. իր եղջիւրները՝ սան տըր և ուրիշ կարեւոր անօթներ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ոչխարը:

Ոչխարին միսը մարդու սնունդ կ'ըլլայ, իր բրդէն՝ որով ասուին կը հենուն՝ մարդու զգեստ կը շինուի:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ խոզը:

Խոզը մարդու կը սնուցանէ իր մսովը՝ ճարպովը և արեամբը:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ հաւը:

Հաւն իր մտովը և հաւկիթներովը զմարդ կը սնուցանէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ մեղուն:

Մեղուն մեղրը մարդու սնունդ մ'է:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ շերամը:

Շերամը կերպաններ յօրինելու կը ծառայէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ձուկը:

Ձկան միսը մարդու սնունդ մ'է:

55. Ք Ա Ղ

Ինչո՞վ իւղ կը շինուի:

Ձիթապտղէ՝ կտաւատէ և քօլցայէ իւղ կը հանուի:

Ինչո՞վ կը սնանի ոչխարը:

Ոչխարը խոտով կը սնանի:

Ո՞վ կը շինէ մեղրը:

Մեղուն խորիսիս կը շինէ:

Ո՞վ կը պահպանէ հօտը:

Շունը հօտին պահապանն է:

Ինչո՞վ կը շինուի գարեջուրը:

Գարեջուրը հումէլէ և գարիէ կը շինուի:

Ինչո՞վ կը շինուի հացը:

Հացը ցորենէ կը շինուի:

Ինչո՞վ կը շինուի պանիրը:

Պանիրը կաթէ կը շինուի:

Ինչո՞վ կը սնանի բոյսն:

Բոյսն արմատէն կը սնանի:

Ինչո՞վ գրամ կը կոխեն:

Պղնձով՝ արծաթով և ոսկեով գրամ կը կոխեն:

Ինչո՞վ կը շինուին գամերը:

Գամերը երկաթէ և պղնձէ կ'ըլլան:

Ինչո՞վ կ'աղաղեն կաշին:

Կաղնոյ կեղեւով կաշին կ'աղաղեն:

Կերակուրներն ինչո՞վ կը համեմեն:

Կերակուրներն աղով և պղպեղով կը համեմեն:

Ինչո՞վ կը շինուին կահերը:

Կահերը փայտով կը շինուին:

Ո՞վ կը լուսաւորէ այխարհ:

Արեւը այխարհ կը լուսաւորէ:

Ո՞վ կ'ոռագէ երկիրը:

Անձրեւն երկիրը կ'ոռագէ:

56. Տ ՈՒՆ ԵՒ ԱՌՏՆԻՆՔ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ տանիքը:

Տանիքը՝ տունը պատասպարելու կը ծառայէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ծխանքը:

Ծխանքը՝ մուխը տունէն դուրս քաշելու կը ծառայէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ սանդուխը:

Սանդուխը՝ տան զանազան յարկերը տանելու կը ծառայէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ սեղանը:

Սեղանին վրայ կը տեղադրուին պնակները՝ սկառառակները՝ կերակուրները:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ դարանը:

Դարանը կը ծառայէ ճերմկեղէններն և լաթերը պահելու:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ժամացոյցը:

Ժամացոյցը մեզի ժամը կը գիտցնէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ դգալը:

Դգալով հաստատուն չեղած կերակուրները կ'ուտեմք:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ աւելը:

Աւելով կը մաքրուի տան փոշին կամ տախտակամածին խոխը:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ փռքը:

Փքով կ'արծարծեն և վառ կը պահեն կրակը:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ունեղեղը:

Ունեղեղը ածուխը կը բռնուի:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ խոզանակը:

Խոզանակը փոքրիկ աւել մ'է սրով հանդերձներն և կահ կարասիք կը մաքրուին:

57. Մ Ա Ր Դ

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ աչքը:

Աչքը կը տեսնեմք առարկայից և էակաց գոյներն ու ձեւերը:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ախանջը:

Ախանջով կը լսեմք ձայները՝ ինչպէս մարդուս խօսքը և թռչնոց երգը:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ բերանը:

Բերնով կը խօսիմք և ուտելիքը կ'ընդունիմք:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ձեռքը:

Ձեռքը կը ճանչեմք առարկայից տաք կամ պաղ, հաստատուն կամ թոյլ, ծանր կամ թեթեւ ըլլալը. անով կը գրեմք և կ'աշխատիմք:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ոտքը:

Ոտքով կը քայլեմք՝ կ'ընթանամք և կը լողամք:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ որմնագիրը:

Որմնագիրը տան պատերն ու որմերը կը շինէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ դաստիարակը:

Դաստիարակը կ'ուսուցանէ տղայոց գրել՝ կարդալ և հաշուել:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ հիւանդը:

Հիւանդ տախտակները կը յղէ՛ կը սղոցէ՛ կը մածուցանէ՛ կը դամէ. ինքը կահեր պ կը շինէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ քահանայն:

Քահանայն բարի խրատներ կուտայ և Մուրը պատարագը կը մատուցանէ:

58. Գ Ո Ր Ծ Ի Ք, Ա Ն Օ Թ Ք Ե Ի Կ Ա Հ Ք

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ արօրը:

Արօրով կ'ակօսեն հողը մշակելու համար:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ մուրճը:

Մուրճով դամերը կը մխեն:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ կեն կեռն ու գարը:

Կեռով և գարով առարկաներ կը կախեն:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ չուանը:

Չուանով առարկաներ իրարու կը կապեն կամ կը կախեն:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ գերանդին:

Գերանդով խոտերը կը հնձուին:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ սահղը:

Սահղը կարելու կը ծառայէ:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ մատնոցը:

Մատնոցն՝ ասեղը մշող մատը խայթուելէն կը պատսպարէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ անկիւնաշափը:

Անկիւնաշափը կը ծառայէ գծեր քաշելու և ուղիղ անկիւն մը գծելու:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ կանգունը:

Կանգունով կը չափուին երկայնութիւնները:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ կշիռը:

Կշռով կը կշռուին ծանրութիւնները:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ վրձինը:

Վրձինով գոյներ կը տրուին:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ կարկինը:

Կարկինով բորբալներ կը գծուին և երկայնութիւններ կը բազդատուին:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ սղոցը:

Սղոցը փայտ կտրելու կը ծառայէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ պտուտակը:

Պտուտակը փայտի կամ մետաղի կտորներ միացնելու կը ծառայէ:

59. Ե Կ Ե Ղ Ե Յ Ի Ե Ի Գ Պ Ր Ո Յ

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ գերբը:

Գերբը կարգալու և ուսանելու կը ծառայէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ գրասեղանը:

Գրասեղանին մէջ կը պահուին աշկերտին տետրակները, գրքերը, քանակը, մատիտներն և գրչերը:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ամպիոնը:

Ամպիոնը քահանային քարոզ տալու յատկացած տեղն է:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ խաչը:

Խաչը մեր Փրկչին աստուածային զոհը մեզ կը յիշեցնէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ գրակալը:

Գրակալին վրայ կը զետեղուին շարականը և այլ եկեղեցական մատենանք:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ խորանը:

Խորանին վրայ կը մատուցուի պատարագը:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ պատկերը:

Պատկերը կը ծառայէ կենդանի կերպով մեզ յիշեցնելու նշանաւոր դէպք մը:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ մատիտը:

Մատիտը գրելու և գծագրելու կը ծառայէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ քանակը:

Քանակը կը ծառայէ մաքուր կերպով ուղիղ գծեր քաշելու:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ թանաքը:

Թանաքը մատիտէ աւելի ակներեւ և դիմացկուն կերպով գրելու կը ծառայէ:

60. ԳՍՂ

Ի՞նչ բան գրելու կը ծառայէ:

Գրիչը՝ մելանը՝ մատիտը՝ թուղթը՝ աղիւսակն ու սեւ տախտակը գրելու կը ծառայեն:

Ի՞նչ բան լսելու կը ծառայէ:

Ականջները լսելու կը ծառայեն:

Ի՞նչ բան կարելու կը ծառայէ:

Դերձանն՝ ասեղն ու մատնոցը կարելու կը ծառայեն:

Ի՞նչ բան ժամբը նշանակելու կը ծառայէ:

Ժամացոյցին թուացոյցն ու ասեղները ժամբը նշանակելու կը ծառայեն:

Ի՞նչ բան տունը գոցելու կը ծառայէ:

Դուռը՝ պարզունակն և նիզերը տունը փակելու կը ծառայեն:

Ի՞նչ բան ձիերն օթեցնելու կը ծառայէ:

Ախոռը ձիերն օթեցնելու կը ծառայէ:

Ո՞վ հաց շինելու կը ծառայէ:

Հացագործը հաց շինելու կը ծառայէ:

Ի՞նչ բան բռնելու կը ծառայէ:

Չեռքը կը ծառայէ բռնելու, կրելու, խրատութիւնն ու բարեխառնութիւնը զգալու:

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ բան երկայնու- թիւնները չափե- լու կը ծառայէ :	Կանգունն երկայնութիւնները չափելու կը ծառայէ :
Ի՞նչ բան տախտակ- ները հաստատե- լու կը ծառայէ :	Գամերն ու պտուտակները տախտակները հաստատելու կը ծառայեն :
Ի՞նչ բան ուսանե- լու կը ծառայէ :	Գիրքն ընթերցման և ուսման կը ծառայէ :

ԳԼՈՒԽ Թ.

ԺԱՄԱՆԱԿ ԵՒ ԿԵԱՆՔ

61. ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչպէս կը բաժ- նուի ժամանակը :	Ժամանակն օրերու կը բաժնուի , և օր կը համարուի արեւուն ծագելէն մինչեւ յաջորդ- առաւօտ արեւուն ծագիլը :
Օրն ի՞նչպէս կը բաժ- նուի :	Օրը քսան և չորս ժամի կը բաժնուի :
Ժամն ի՞նչպէս կը բաժնուի :	Ժամը վաթսուն վայրկեանի կամ րոպէի կը բաժնուի :
Վայրկեանն ի՞նչ- պէս կը բաժնուի :	Վայրկեանը վաթսուն մանրերկրորդի կը բաժնուի :
Ի՞նչպէս կը բաժ- նուի տարին :	Տարին տասներկու ամիսներու կը բաժ- նուի :
Ի՞նչպէս կը բաժ- նուի շաբաթը :	Շաբաթն եօթն օրուան կը բաժնուի :

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Քանի՞ պահերու կը բաժնուին օրուան ժամերը :	Օրուան ժամերը չորս պահերու կը բաժ- նուին . առաւօտ՝ կէսօր՝ երեկոյ՝ գիշեր :
Ի՞նչպէս կը խմբուին օրերը :	Երեք հարիւր վաթսուն և հինգ օրը տա- րի մը կը կազմեն :
Ի՞նչպէս կը խմբուին ամիսները :	Ամիսները չորս եղանակաց կը բաժնուին . գարուն՝ ամառ՝ աշուն՝ ձմեռ :
Ի՞նչպէս կը խմբուին տարիները :	Հարիւր տարի դար մը կը կազմեն :

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԳԱՍԱՏՈՒՍ. Այս դասուն ոճով մեկնուելու են ցե-
րեկուան և գիշերուան , ամիսց բաղադրութեան , եղանակաց տեւողութեան
վերաբերեալ գիտելիքը . տարական տիեզերագրութեան առաջին սերմն ըլլալու
է այս դասը :

62. ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչպէս կը բաժնուի կեանքը :	Կենաց հասակները չորս են . մանկութիւն պատանեկութիւն՝ այրական հասակ՝ ծերու- թիւն :
Ի՞նչպէս գործածե- լու է օրը :	Օրը գործոց և աշխատութեան նուիրելու է :
Ի՞նչպէս գործածե- լու է գիշերը :	Գիշերը քնոյ և հանգստեան նուիրելու է :
Ի՞նչպէս գործածե- լու է առաւօտը :	Առաւօտուն՝ արեւը ծագելով և լոյսը սրփ- ռելով՝ զմեզ աշխատութեան կը հրաւիրէ :
Ի՞նչպէս գործածե- լու է կէսօրը :	Կիսաուր տաքութիւնն աւելի ծանր է . մարդս կը ճաշէ կազդուրուելու համար :
Ի՞նչպէս գործածե- լու է երեկունքը :	Երեկոյին՝ արեւը մայրը կը մտնէ՝ գիշերը կը հասնի . մարդս քնով կը հանգստանայ :

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Օրուան առաջին և
վերջին գործը
որն է:

Օրուան առաջին և վերջին գործն աղօթ-
քնն է:

Գարնան Ի՞նչ կ'ը-
լայ:

Գարնան՝ բոյսերը կը բողբոջին և կը ծաղկին:

Աշնան Ի՞նչ կ'ըլայ:

Աշնան՝ պտուղները կը հասունանան և այ-
գեկութ կ'ըլայ:

Զմեռն Ի՞նչ կ'ըլայ:

Զմեռը՝ մարդս ցրտէն կ'ստիպուի տաք տե-
ղեր վնասուելու և լաւ պահպանելու իր անձը:

Ե՞րբ կը կատարուի
հունձքը:

Հունձքը՝ ամառը կ'ընեն:

Ե՞րբ կ'աղօթէ մարդ:

Առաւօտուն կ'աղօթէ մարդ Աստուծոյ շը-
նորհք խնդրելու համար և երեկոյին՝ գոհու-
թիւն մատուցանելու համար:

Ե՞րբ կ'աշխատի
մարդ:

Յերէկ ատեն մարդ կ'աշխատի:

Ե՞րբ կը ծագի ա-
րեւը:

Արեւն առաւօտուն կը ծագի:

Ե՞րբ օդը կը պաղի:

Զմեռ ատեն օդը կը պաղի:

Ե՞րբ այգեկութ կ'ըլ-
լայ:

Աշնան այգեկութ կ'ընեն:

Ե՞րբ կ'ըլայ ճաշը:

Ճաշը կ'իսաւուր և երեկոյին կ'ըլայ:

Ե՞րբ կը քնանայ
մարդ:

Գիշերը մարդ կը քնանայ:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԳԱՍԱՏՈՒՍ. Այս դասերուն առթիւ իել մը հարց-
մունք կրնան ըլլալ աշակերտաց: Փափաքելի կ'ըլլու տղոց հետաքննութիւնը
զարթուցանել և զանոնք խրախուսել որ ինքնին ընեն տեսակ տեսակ հարցում-
ներ ժամանակին գործածութեանը՝ իւրաքանչիւր հասակին պատշաճոյ զբաղ-
մանց վրայ, և ութերորդ դասին նախընթացներուն միացնելով անոնց գը-
րաւոր կամ բերանացի հրահանգներ առաջարկել, զորօրինակ «Ո՞վ կ'ընէ
հունձքը. Ո՞ւր և Ի՞նչ գործեաք. Ո՞ւր կը ճաշէ մարդ. Ո՞ւր կը պատրաստուի
ճաշը. և ըն. »

Այսպիսի հրահանգօք ընդհանուր քաղն աղէկ կը պատրաստուի:

ԳԼՈՒԽ Ժ.

Ը Ն Դ Հ Ա Ն ՈՒ Ր Ք Ա Ղ

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԳԱՍԱՏՈՒՍ. Այս քաղը տղուն մինչեւ ցարդ ըրած
յառաջադիմութեան մէկ փորձաքարը կրնայ համարուիլ: Ուստի մեծ խնամով
կատարուելու է:

Երբ տղան եօթը տարեկան ըլլայ՝ այսինքն երբոր կարենայ այս գրքուկին
հարցուածոց քաջ պատասխանել, երբ կարող ըլլայ ամեն էակներն և առար-
կաները տարբադարել և բաղադրել ոչ միայն առանց դժուարութեան՝ այլ
նաև ախորժ զգալով, երբոր ինքնին դիտողութեան նիւթեր գտնէ, այն ժա-
մանակ միայն կրնանք իւր միտքը բերող-թեան վարժ համարել և դասու-
նու հմտնի անցնելու կարող:

Եթէ տղան այս կարողութեան հասած չէ՝ փոխանակ յաջորդ հատորին ան-
ցընելու՝ աւելի օգտակար է այս առաջինը վերստին ընթեռնուլ լուծման և
բաղադրութեան հրահանգները փոփոխելով և բազմացնելով. դաստիարակին
կտրեւորագոյն առաքինութիւնը համբերութիւնն է:

ԳԱՍԱՏՈՒՆ. Ի՞նչ կը տեսնես պարտիզի մը մէջ:
ԱՇԿԵՐՏԸ. Պարտիզի մը մէջ կը տեսնեմ ծաղիկներ, ինչպէս
վարդ՝ շուշան՝ յասմիկ. ծառեր, ինչպէս եղբուականներ՝ խըն-
ձորիներ՝ տանձիներ զորս կը դարմանէ պարտիզպան մը որ
կը գործածէ բահը՝ տրմուխը՝ ցնցուղը, որ գարնան կը սեր-
մանէ՝ կը մշակէ՝ կ'ուռոգէ ծաղիկները, պտուղները կը քաղէ
աշնան, և ձմեռ ատեն տունը կ'աշխատի:

ԳԱՍԱՏՈՒՆ. Գպրոցականի մ'որն Ի՞նչպէս կ'անցնի:
ԱՇԿԵՐՏԸ. Աշակերտն առաւօտուն կ'ելլէ, աղօթքը կ'ընէ,
կը նախաճաշէ, գպրոց կ'երթայ, կ'ողջունէ զդասատուն,
համարը կ'արտասանէ, գրքի մը մէջէն ընթերցում մը կ'ընէ:

աղիւ սակին կամ տախտակին վրայ կը գրէ , մատիտովը կը գծագրէ , զբօսանայ միջոցին կը խաղայ , երեկոյին կընթրէ , աղօթքը կընէ , և գոհ սրտով կը քնանայ :

65

ԴԱՍԱՏՈՒՆ Խնչպիսի ձայներ կը ճանչնու .

ԱՇԿԵՐՏԸ . Կը ճանչեմ մարդկային ձայնին ախորժ հնչիւնը , զանգակայ ուժգին հնչիւնը , երգեհոնին և դաշնակին ներդաշնակ հնչիւնը , որոտման բուռն հնչիւնը , բոժոժին կամ գառնկան մայելուն տկար հնչիւնը :

66

ԴԱՍԱՏՈՒՆ Բուսաբան մը Խնչեր կրնայ դեռել պարտիզ մը մէջ .

ԱՇԿԵՐՏԸ Բուսաբան մը կրնայ դիտել թէ տունկերը հինգ մասերէ կը բաղկանան որ են ցօղուն՝ արմատ՝ տերեւ՝ ծաղիկ և պտուղ . թէ ծառոց ցօղունը՝ որ բուն կըսուի՝ փայտեայ է . թէ ծաղիկները կը բաղկանան բաժակէ մը՝ որ թերթերէ ձեւացած է , պսակէ մը՝ որ փերթերէ ձեւացած է , և անոնց առաջըները սերմնափակ մը կը պարունակեն . թէ մրգաւէտ ծառոց պտուղները կամ կուտաւոր են՝ ինչպէս խընձորը և տանձը , կամ կորիզաւոր ինչպէս սալորը՝ գեղձն և ծիրանը :

67

ԴԱՍԱՏՈՒՆ Մարդ Խնչպէս կրնայ նկարագրել իւր կորուսած շունը .

ԱՇԿԵՐՏԸ Կրնայ ըսել անոր հասակը , գոյնը , գլխուն և ակընջայ ձեւը , սրունից բարձրութիւնը , ինչպիսի ձեւ ունենայր . զորօրինակ , « Յամիկ միջահասակ է , սեւամորթ՝ շէկ բիծերով , սրածայր ցուկաւ , կախ ականջներով , թաթերուն վրայ կեցած միջոցին բաւական բարձր է , ձեան ալ փողածել : »

68

ԴԱՍԱՏՈՒՆ Տուն մը շինելու համար ինչէ՞ր գործածելու է :

ԱՇԿԵՐՏԸ Տան մը շինութեան համար կարեւոր են նախ ճարտարապետ մը որ անոր յատակագիծը , կը գծէ թղթոյ վրայ մատիտով՝ քանակաւ և կարկիններով . որմնագիրներ որ պատերը կառուցանեն , հիւմներ որ գերաններն ու սանդուխները պատրաստեն և զետեղեն , յարկիչներ որ տանիքը շինեն , ատաղձագործներ որ դռները՝ պատուհանները՝ դարանները շինեն , դարբիններ որ կղզակները՝ ծխիկները տեղաւորեն . նկարիչներ որ պատերը նկարեն կամ թուղթ փակցնեն , մխագործներ որ վառարանները՝ ծխանը և փուռերը զետեղեն :

69

ԴԱՍԱՏՈՒՆ Կաթին վրայ Խնչ գիտես .

ԱՇԿԵՐՏԸ Կաթը ճերմակ՝ համեղ՝ քիչ մը շաքարոտ՝ անդարար հեղուկ մ'է զոր կովէն կամ այծէն կը կլթեն և որով կը շինեն սեր՝ կարագ՝ պանիր և մածուն :

70

ԴԱՍԱՏՈՒՆ Մարդու գլխաւոր զգեստեղէնը Խնչ բանէ շինուած են :

ԱՇԿԵՐՏԸ Մարդու գլխաւոր զգեստեղէնը բամբակի կերպաններով շինուած են և բամբակը փոքրիկ թփէ մը կ'ելլէ . հիւսած կտաւով՝ որ կանեփէ կամ փուշէ կ'ելլէ . աստիով՝ որ ոչխարայ բուրդէն է . մետաքսով որ շերամ կոշուած կենդանիէ մը կը հանուի :

71

ԴԱՍԱՏՈՒՆ Ո՞վ աշխատեցաւ մատնադարանի մը :

ԱՇԿԵՐՏԸ Ճարտարապետ մը մատնադարանին ձեւը գծեց , հիւսը տախտակները ձեւեց և մածոյց ու դարակները դը-

բաւ , դարբին մը ծղխնիքը և փականքը շինեց , ապակարար մը ապակիներն անցուց , մատենագիրներ գործերը շարագրեցին , տպագրիչ մը հատորները տպագրեց , և կազմարար մը կազմելէն վերջը՝ զանոնք գրավաճառ մը ծախեց :

72

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Գլխաւոր ըմպելիք որոնք են :

ԱՇԿԵՐՏԸ. Գլխաւոր ըմպելիքն են՝ ջուրը՝ զոր աղբիւրները կամ անձրեւը մեզ կ'ընձեռեն . կաթը՝ զոր կովը՝ այծն և մատակ էշը մեզ կը հայթայթեն , գինին՝ որ խաղողոյ հիւթն է , գարեջուրը՝ որ հումելէ և գարիէ կը շինուի :

73

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Պատմէ ինչ բրդին պատմութիւնը :

ԱՇԿԵՐՏԸ. Հովիւը ոչխարին վրայէն բուրդը կը խուզէ , ուտայնանկ մը զայն մանելէն և յետոյ հիւսելէն վերջը՝ կըտաւ կը շինէ ուսկից դերձակը հանդերձներ կը ձեւէ :

74

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Ո՞ր գործաւորք փայտ կը գործածեն :

ԱՇԿԵՐՏԸ. Փայտահարը անոնցմով խուրձեր կը կապէ , ածխագործը անով ածուխ կը շինէ , ատաղձագործն անով գերաններ կը շինէ , հիւսնը՝ տախտակներ , սայլագործը՝ կառքեր , կահագործը՝ կարասիք , ճախրագործը՝ աթոռներ , տակառագործը՝ տակառներ և քանդուկներ :

75

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Ուղեւոր մը կ'ըսէ թէ փոքր կենդանի մ'է տեսեր կանաչ , գլուխն անկիւնաւոր , խոշոր աչուի , չորս թաթով , ետեւիները շատ երկայն աս կենդանին ջրատուն սեղերուն մէջ կ'ապրէ և աղմուկ մը լսածին պէս՝ ջուրը կը ցատկէ :

ԱՇԿԵՐՏԸ. Այն ուղեւորին տեսածը գորտ մ'է :

76

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Ի՞նչ է զինկը :

ԱՇԿԵՐՏԸ. Ձինկը մետաղ մ'է գորշագոյն՝ բաւական թեթեւ . անով շատ տեղ տան ծածկոյթներ կը շինեն և մանաւանդ տաշտի՝ գոյլի և ցնցուղի պէս անօթներ :

77

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Մարմարինը գլխաւորապէս ի՞նչ բանի կը գործածուի :

ԱՇԿԵՐՏԸ. Մարմարինով կը շինուին եկեղեցեաց խորաններ՝ կրակարաններ՝ ամաններ՝ արձաններ՝ պալատներ ու թղթակալներ :

78

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Հողով ի՞նչ կը շինուի :

ԱՇԿԵՐՏԸ. Հողը կամ կաւը կը շինուի՝ աղիւսոյ՝ կուժի՝ պլտուկի և շատ մը այլ բրուտի շինած անօթոց նախնական նիւթն է :

79

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Սեղանատուն մը ի՞նչպէս կը յարդարես :

ԱՇԿԵՐՏԸ. Սեղանատուն մը յարդարելու համար պէտք է սեղան մը՝ աթոռներ՝ դարան մը՝ անօթներ , այսինքն պնակներ՝ սկաւառակներ՝ շիշեր՝ բաժակներ՝ սրուակներ՝ դգալներ՝ պատառաքաղներ՝ դանակներ , աղի՝ պղպեղի՝ իւղի՝ քաղցախի ամաններ , խցահան՝ մանանխնոց և աղցաննոց մը :

80

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Ի՞նչ գիտես երկաթի և անոյ գործածութեանը վրայ :

ԱՇԿԵՐՏԸ. Երկաթը կարծր՝ սեւ՝ ծանր մետաղ մ'է որ տաքութեամբ կը կարմրի , անով դարբինը կը շինէ բանալիներ՝ կղպակներ՝ նիգեր՝ թիեր՝ ունելիներ , ազցաններ՝ անով կը

շինէ բահի՝ բրչի և արօրի պէս գործիներ . պայտարը՝ ա-
նով ձիերը կը լուսնէ . կտրոցագործը դանակներ՝ զմեկիներ՝
և մկրտաներ կը շինէ . մեքենագործն ամեն տեսակ մեքե-
նաներ . երկաթով կը շինեն երկաթուղեաց ճամբաները : Եր-
բոր երկաթը ներկուած չըլլայ՝ օգէն ու խոնաւութենէն կը
ժանգոտի :

81

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Մանրերկրորդէն մինչեւ դարը ելիւ :
ԱՇԿԵՐՏԸ. Մանրերկրորդը ժամանակին ամենէն կարճ մի-
ջոցն է , վախտուն մանրերկրորդ մէկ վայրկեան կամ րոպէ կը-
նեն . վախտուն վայրկեան՝ մէկ ժամ . քսանը չորս ժամ՝ մէկ
օր , երեսուն օր՝ մէկ ամիս , երեք ամիս՝ մէկ եղանակ , տաս-
ներկու ամիս՝ տարի մը , հարիւր տարի՝ մէկ դար :

82

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Ո՞ր անձանց և ի՞նչ առարկայից պէտք ունիս :
ԱՇԿԵՐՏԸ. Ինձ պէտք են իմ ծնողքս զիս սիրելու՝ տածե-
լու և խնամելու համար . քահանայն՝ զԱստուած ճանչցնելու՝
սիրցնելու համար . դասատուն՝ զիս կրթելու համար . որմ
նազիրը՝ բնակարան մը կառուցանելու . հացագործը՝ հաց
շինելու . մսավաճառը՝ միս հայթայթելու . դերձակը՝ զգե-
ցնելու . կարուակը՝ կօշիկներ շինելու . բժիշկը՝ հիւանդ ե-
ղած ժամանակս զիս դարմանելու . և ին՝

83

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Խօսէ ինձ փայտի վրայ .
ԱՇԿԵՐՏԸ. Փայտը ծառէն կուգայ զոր փայտահարը կտրեց
անտառին մէջ . անով կրակ կը վառեն , տուն կը շինուի փայ-
տով՝ երբոր ատաղձագործը զայն գերանաձեւ կտրէ և հիւս-
նը տախտակի բաժնէ . հիւսնը աշխատելու համար կը գոր-
ծածէ խարաբուղ՝ սղոց՝ գամեր՝ մուրճ՝ պտուտակ և պօղոս-

կապնդիչ . փայտով կը շինուին պարտիզպանին բահին և
տրմուխին կոթերը . աշկերտին դրասեղանը՝ նստարանը՝ սեւ
տախտակը՝ քանակը և ին՝

84

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Ի՞նչ բանի կը ծառայեն ուղեւիս :
ԱՇԿԵՐՏԸ. Աչերով կը տեսնեմք առարկաները՝ էակները .
կը ճանչեմք արեւը՝ երկինքը՝ լուսինը՝ աստղերը՝ գոյները՝
չարժումները՝ տընջեան և գիշերոյ յաջորդութիւնը :

85

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Մարդու մը կենդանագիրն ի՞նչ կը բովանդակէ :
ԱՇԿԵՐՏԸ. Մարդու մը կենդանագիրը նոյն մարդուն ամ-
բողջ կերպարանքը կը բովանդակէ . այսինքն գլուխը՝ իրանը՝
երկու թեւերն և երկու սրունքը . գլխուն վրայ կան մազե-
րը՝ ճակատը՝ երկու աչերը՝ երկու ականջները՝ թիթը՝ բե-
րանը՝ կզակը .

86

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Առարկայից և եակաց ո՞ր յատկութիւնները կը ճանչես և
ի՞նչ միջոցաւ :
ԱՇԿԵՐՏԸ. Աչերովս՝ գոյներն ու ձեւերը կը ճանչեմ . ա-
կանջներովս կը զանազանեմ հնչումները՝ ինչպէս թուչնոց եր-
դը՝ շան հաջխնն և մարդուն ձայնը :
Տարն ու պտղը՝ զանազան առարկայից ծանրութիւնն ու
կարծրութիւնը ձեռօքս կը ճանչեմ . հոտերը թթովս կը դա-
նազանեմ , համերը՝ բերնովս և թիւքով :

87

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Ի՞նչ բանէ զուրկ են կոյրը՝ խուլն ու համրը :
ԱՇԿԵՐՏԸ. Կոյրը զուրկ է յաչաց . խուլը՝ լսողութենէն .
համրը՝ խօսելէն : Կոյրը չճանչեր առարկայից գոյներն՝ ա-
րեւուն և լուսնի լոյսը . խուլը չլսեր իր նմանեաց ձայնը՝

Թուչնոց երգը՝ շանց հաղիւնը՝ կառաց շառաչիւնը՝ հողմոց սուսաւիւնը՝ փոթորկին գոռալը . համիր կարող չէ բացատրելու իր բաղձացածն ու զգացածը . իրեն պէտք եղածը չ'կրնար խնդրել , իրեն մատուցուած ծառայութեան չ'կրնար շնորհակալութիւնը բացատրել և ոչ պատասխանել իրեն ուղղուած հարցուածոց :

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ . Այսչափ զանազան օրինակք բաւական են ցուցնելու թէ ո՞րչափ բազմաթիւ եղանակօք կրնանք ստուգել թէ արդեօք տղան քաջ խելամուռ եղած է իրեն աւանդուած դասուցն և թէ արդեօք կարող է ինքնին հնարել կամ ընդլայնել :

Բերանացի կամ գրաւոր զանազան շարադրութիւնք կրնան իրեն առաջարկուել զորօրինակ .

Ի՞նչ կահք կարելոր են դասարանի մը .

Ուղեւորութեան համար ի՞նչ պաշարներ կրելու է .

Ինչէ՞ր կրնան այրել եթէ ագարակի մը մէջ հրդեհ պատահի .

Ի՞նչ աշխատութիւններով հացը յառաջ կուգայ .

Աւանձնացած մարդու մը ո՞ր կենդանիները կարելորագոյն են : Եթէ տղայք ինչպէս բաղձալի է՝ դժաբութեան սկզբունքներն ունենան՝ թէ և դոյզն ինչ կրնան զանազան նիւթեր առաջարկուել անոնց : Քծագրել՝

Գարբնի մը կարելոր գործիքը .

Ննջարանի մը կահ կարասին .

Պարտիզպանութեան գործիքը .

Տնկոյ մը մասունքը .

Այս ոճէս տղոց քաղելիք օգուտը դաւատուին աչալըջութենէն ու ջանքէն կախուցն ունի . Միշտ աչաց առջև ունենալու է գործոյս նպատակը որ ոչ այնչափ դիտութեանց ծանօթութիւններ տալ է՝ որչափ տղուն նորաղարթոյց միտքն ուղղել և հրահանգել 'ի դիտողութիւն :

ՑԱՆԿ ՆԻԻԹՈՑ

ԳԼՈՒԽ Ա. — ԱՌԱՐԿԱՑՔ ..... էջ 9-17

1. Դասարան	էջ 9	5. Ընտանի կահք	էջ 15
2. Եկեղեցի	— 10	6. Խոհանոց	— 14
3. Սենեակ	— 11	7. Պարտեզ	— 15
4. Քաղ	— 12	8. Քաղ	— 16

ԳԼՈՒԽ Բ. — ԷԱԿՆԵՐԸ ..... էջ 18-25

9. Դաշտերը	էջ 18	14. Գետ և Անտառ	էջ 21
10. Պարտեզ և Անտառք	— 18	15. Արտերու մէջ Աշխատողք	— 22
11. Պտուղք և Սնունդք	— 19	16. Քաղքի Աշխատաւորք	— 22
12. Քաղ	— 20	17. Մտաց Գործաւորք	— 25
13. Ագարակն ու Վայրա- գաւիթը	— 21	18. Քաղ	— 25

ԳԼՈՒԽ Գ. ԶԳԱԼԻ ՅԱՏԿՈՒԹԻՒՆՔ ԱՌԱՐԿԱՑԻՑ ԵՒ ԷԱԿԱՑ ..... էջ 26-59

19. Գոյնք	էջ 26	25. Շարժումք	էջ 55
20. Զէւք	— 28	26. Զայն	— 54
21. Զափք	— 29	27. Հոտ և Համ	— 55
21. (կրկ) Համեմատութիւնք	— 50	28. Զգայարանք — Աչք	— 56
22. Վիճակք	— 51	28. [Նոյն] Հոտոտելիք և ճա- շակելիք	— 57
23. Ատիճանք Հաստատու- թեան	— 52	28. Քաղ	57
24. Բարեխառնութիւն	— 55		

ԳԼՈՒԽ Դ. ՏԱՐԵՐԻ ԿԱՄ ՄԱՍՈՒՆԻ ԱՌԱՐԿԱՑԻՑ ԿԱՄ ԻՐԱՑ ..... էջ 59-49

29. Տունը (Վերլուծութիւն) ...	էջ 40	55. Կենդանիք [Վերլուծ.]	էջ 45
50. Տունը (Բաղադրութիւն) ...	— 41	54. Կենդանիք [Բաղադր.]	46
51. Տունիք (Վերլուծ.)	— 42	55. Մարդ [Վերլուծ.]	47
52. Տունիք (Բաղադր.)	— 44	56. Մարդ [Բաղադր.]	49

ԳԼՈՒԽ Ե. ՆԱԽԱԿԱՆ ՆԻԻԹ ԻՐԱՑ ..... էջ 50-56

57. Պարտեզ, Փողոց և Տուն ...	էջ 50	Անօթք	էջ 55
58. Եկեղեցի, Դպրոց, Սենեակ	— 51	41. Քարեր, Փայտեր և Մե- տաղներ	54
59. Խոհանոց և Սնունդք	— 55	42. Քաղ	55
40. Հանդերձք, Գործիք և			

ՀԱՄԱՏԵՍԻԼ ՊԱՏԿԵՐ

ՀՐԱՀԱՆԳԱՅ ՄԱՅՐԵՆԻ ՈՃՈՑ

ՏՂԱՆ ԿԸ ՊԱՐՏԻ ԴԻՏԵԼ

ՏԱՆ, - ԳՊՐՈՑԻՆ, - ԵԿԵՂԵՅԻՈՅ, - ՔԱՂՔԻՆ, - ԴԱՇՏԱՅ ՄԷՋ

1. Իրերը :
2. Էակները :
3. Իրաց եւ էակաց զգալի յատկութիւնները :
4. Իրաց եւ էակաց Տարբերքը կամ մասերը :
5. Իրաց եւ էակաց նախնական նիւթը :
6. Իրաց պատճառներն ու հեղինակները :
7. Գործիներն ու անօթները :
8. Իրաց եւ էակաց կարեւորութիւնը :
9. Ժամանակն ու կեանքը :
10. Քաղ :

ԳԼՈՒԻ Զ. ՊԱՏՃԱՌԻ ԵՒ ՀԵՂԵՆԱՐԻ ԱՌՈՐԿԱՅԻՅ	Էջ 57-62
45. Տուն և Առանին կաճք.....	Էջ 57
44. Եկեղեցի և Դասարան	— 58
45. Խոհարան և Սնունդք	— 59
46. Գաշա և Անտառ	Էջ 59
47. Կենդանիք և Մարդ.....	60
48. Քաղ	61
ԳԼՈՒԻ Է. ԱՆՈՒԹԻ ԵՒ ԳՈՐԾԻԲ	Էջ 63-65
49. Ձեռարուեաւոր և Ար- ուեաւոր.....	Էջ 65
50. Կեւարութիւն գործեաց և Անօթոց	Էջ 64
ԳԼՈՒԻ Ը, ԿԱՐԵՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ԱՌՈՐԿԱՅԻՅ ԵՒ ԷՍԿԱՅ	Էջ 66-71
51. Բնութիւնը	Էջ 66
52. Չբանած մարմինը	— 67
55. Տունկը	— 67
54. Կենդանիք	— 68
55. Քաղ	— 69
56. Տուն և Առանիք.....	Էջ 70
57. Մարդ	70
58. Գործիք, Անօթք և կաճք ..	71
59. Եկեղեցի և զպրոց	72
60. Քաղ	75
ԳԼՈՒԻ Թ, ԺԱՄԱՆԱԿԻ ԵՒ ԿԵԱՆՔ	Էջ 74-76
61. Բաժանմունք ժամանակի	Էջ 74
62. Գործածութիւն ժամա- նակի.....	Էջ 75
ԳԼՈՒԻ Ժ. ԸՆԴՀԱՆՈՐ ԲԱՂ	Էջ 77-84
65. Պարեկը.....	Էջ 77
64. Գպրոցականին օրը.....	— 77
65. Չայները	— 78
66. Բուսարանը	— 78
67. Կորուսեալ շունը.....	78
68. Տունը.....	79
69. Կաթը	79
70. Ձգեատեղէնը	79
71. Մատենադարանը	79
72. Ըմպելիք.....	80
75. Բուրդը.....	80
74. Փայտին գործածութիւնը..	80
75. Գորտը	80
76. Ձինկը.....	81
77. Մարմարիտնը.....	Էջ 81
78. Հողը կամ կաւը.....	81
79. Սեղանատունը.....	81
80. Երկաթը.....	81
81. Մանրերկրորդէն մինչև ցղար.....	82
82. Տղուն բարեկամները.....	82
85. Փայտը	82
84. Աւելները.....	85
85. Կենդանագիւրը	85
86. Յատկութիւնը	85
87. Կոյրը՝ Խուն ու Համբը.....	85
88. Առ Մնողը և առ Դասա- տըս.....	84

2013

3653

«Ազգային գրադարան»

NL0061214

1. Օլլէնտորֆ. Գաղլ. ԿԷ Հայերէն (սպառեալ)
2. Անի ոճով Գործ. Բերանկ. Գ. Հ.
3. Հրաշարիք Բնութեան (սպառեալ)
4. Անակրոնի տաղք
5. Արշակ Ազբ. Հայ. Իտալ.
6. Յովսէփ Գեղեցիկ
7. Սանդուխտ (Բ. Տպագրութիւն)
8. Մտամարդութիւն (Բ. Մասն)
9. Հաւաքածոյ բառից Հայ. Գաղ. Տաճ. Յուն.

Ա. ՄԱՍՆ

ՄՏԱՄԱՐԶՈՒԹԻՒՆ

Գ/ն 3 դրուչ արծաթ

ԿԵԿՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է ԱՇՃԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

Կ. Պօլիս Մերձան փողոց թիւ 33

معارف عمومی به نظارت جاییه سنک ۷۱۵ نومرولی رخصتنامه مسیله
 طبع و نشر اولنمدر